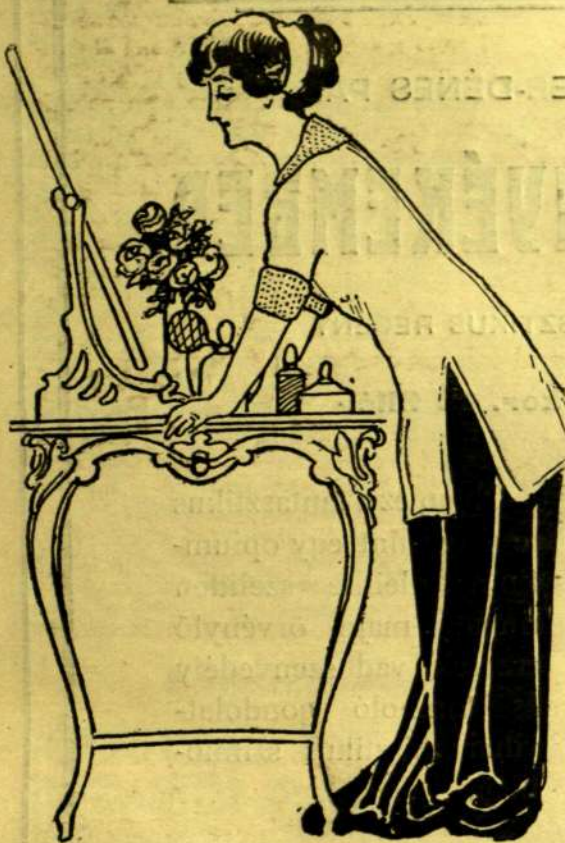

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

Gyár és VIII. Baross-u. 85.
Fiókok: II, Fő-u. 27, IV, Ekkó-ut 6, Keos-
kemény-u. 13, V, Harmad-u. 4, VI, Teréz-
krt 39, Andrássy-ut 16, VIII, József-krt 2.
Telefon: József 2-37

Bájos és üde

csak az a nő lehet, a kinek —
akárcsak a napi mosdás, fésül-
ködés — életszükséglete a

DIANA ARCZKRÉM
és
DIANA PUDER

mindennapos használata.

Próbadoz vagy tégely — 1. — korona.
Nagy — 2.50

Mindenütt kapható! ♦♦♦♦♦

POLITIKA

című havi folyóirat indult meg
*** november havában. ***

Főszerkesztő:
ZLINSZKY ISTVÁN

Felelős szerkesztő:
DOBAY ISTVÁN dr.

Nagy érdekességű politikai, szociológiai
és nemzetgazdasági közlemények. Hazai
és külföldi munkatársai a közélet kitünő-
ségét. Előfizetési díjak: Egész évre 24 K,
félre 12 K, egyes szám ára 2 korona,
bővített szám ára 3 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
IV., Reáltanoda-utca 18.
Telefon: József 25-11.

Kinek van szeplője?

Vagy bármely más folt, bőrtisztatlanság az arcán?
Az használja teljes bizalommal
Rozsnyai Szeráj arckenőcsét,
mely egyedül szer az arcz tisztatlanságát, szeplőt, mitesszereket, pa-
tanásokat eltávolít. Használata az arcz pár nap alatt bármely-
pohára és hófehérre változik. Egy kis tégely ára 80 fill., nagy tégely
1.50 K. Hozzávaló szappan ára 1 kor. Hoppali Szeráj arcz-
ára 1.20 K. Szeráj poudre, az arczporok gyöngye, doboz
1.40 K, fehérr, rózsás, színes és testszínek.
Készít: Rozsnyai M. gyógyszerár, Arad, Szabadság-tér 8.

Exhumálásokat

az összes európai hősi temetőkből, vala-
mint a szükséges okmányok beszerzését
szolid árban, anyagi kezesesség mellett
eszközlünk

Szende és Szabó ezélt Gebauer Károly r.t.
exhumálási vállalata, Budapest, Károly király-út 4.
Elsőrendű szakintézet. — Telefon 51-02.

**Órizzük meg hősi halált
halt kedveseink emlékeit!**

Breiteti nagyság 30 x 28 cm. Törvényesen védve.
Tetszés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.
A világháború majd minden családból kiragad egy-egy
kedves hozzátartozót. Kinek emlékét szívünkbe zárv,
feladni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hő-
seinknek emlékeit megőrizendő, igen díszes, szép
kivitelű fényképtartó keretet, melybe bármilyen arc-
kép beilleszthető 2 korona. Beküldésére ellenében bér-
mentve küld. Máskor Vilmos kiadóhivatala. Budapest,
IV. ker. Egyetem-utca 4. szám. — Gyűjtőknek 6 darab
után 1, 10 darab után 2 tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak —
figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

című egyedüli magyar nyelvű
ebtenyészési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész
évre 16 kor., félre 8 kor., negyed-
évre 4 — K, egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.
(Franklin-Társulat.)

AZ AÉRO

A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.

Minden számában érdekes és
eredeti fényképfelvételeket kö-
zöl. A léghajózás eseményeiről,
fejlesztéséről és céljairól kitűnő
és könnyen érthető népszerű
cikkekkel tartalmaz.

Különösen figyelemre méltók
a léghajózás és repülés hadi
alkalmazásáról írott közlemé-
nyei, valamint az ifjúság szá-
mára külön fenntartott kisrepülő-
gép (modell) rovata.

Mutatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld

Budapest, I. ker., Rétke-utca 46. sz.

Olvassa a
hirdetéseket

RENDELÉSNÉL
SZÍVESKEDJÉK
LAPUNKRA
HIVATKOZNI

**A kövér nő élete
kinlódás!**

Kigunyolják, kikoszagják, örökös tréfa
tárgya! Minden ember-utánaforol, nem
tud öltözködni, vendéglőben, kávéházban
két székkel kinnlak neki. Egyszerű élet
módját nem zavaró kúra segítségével igen
rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövé-
6 hetet használat után.
rebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz Maigrir használjon és megkeleti környezetét. — Egy
kurához való doboz **MAIGRIR** ára 6 K. — Készít: Palmier G. m. b. H. Berlin.
Főraktár: Török József gyógyszerár, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, félemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk felolli a komoly és könnyebb zene-
fajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15 — K, 6 óra 28 — K, 12 óra 52 — K.

Az előfizetés beérkezéskor megküldjük kimerítő jegyzékünket.
Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnésékor visszaadatik.

Folyton Újdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. földm. (Deák-tér mellett)

49 SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER HÓ 9.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 60 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 30. — korona.
Félre — 15. — korona.
Negyedévre — 7.50 korona.

Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
határozott viteldij is esatolandó.

MAGYAR CSAPATOK ÁTVONULÁSA NOTTA DI LIVENZÁN

AZ AMAZONKIRÁLYNŐ.

REGÉNY. — IRTA PEKÁR GYULA.

(Folytatás.)

A hercegnő odább vonja s Antiope nem látja többé Soloont. Az ese, azonban édes háború, mélyeségek álmódosásokba ringatja. Mert neki, az amazonnak, új mindez s ő mohó és bohó gyereként ámul ezek előtt az érzelmi felfedezések előtt. Szívöl szánja a beteg ifjút, de ugyanakkor titokban újjongva örül annak, hogy érette, miatta beteg; mint egykor farszto csatagyőzelmének, úgy örül most aszszonyi ereje e fáradságnélküli diadalának, sőt tán még jobban örül ennek az édes semminek, mint előbbi komoly haditetteinek. Nem győz csudálkozni. Ime, a férfiarom hát nemcsak durva kékérez fegyver és gyűlölet által halhatólunk, hanem ép oly bizton (sőt tán biztosabban!) ölelhet fegyver nélkül ezzel a láthatatlan, édes semmivel: henyé szerelemmel!... Mialatt a hajóraj tovább megy s már a Helle tengerére ér ki, ő új szemekkel gyönyörködik a világban.

Hogy mi amazonnak e láthatatlan fegyvert nem ösmertük!... Mi a kékérez ehhez képest? Azzal sújtani kell: én meg se mozdultam, nem is tudtam, fogalmam se volt róla, hogy Soloont e másik fegyveremmel megsebeztem. Szegény Soloon... ha már megsebeztem, voltaképp gyógyítanom kellene őt. De nem lehet. A csókom Theseusé. Mind az övé! S én abból nem vehetek el, nem, egyetlenegy se, a szegény Soloon számára. Kár... de Melanippe azt mondja: lopás lenne. Helyes, nem teszem. Pedig tán az életéről lehet szó...

Antiope egy pillanatra elkomorodik. De aztán újra vigan kacag:

— Drága Theseusom... Én csak annak örülök, hogy van más is, a kit rajtad kívül megsebeztem. Vigyázz, van a ki szívesen lopna nálad levő esőjaimból...

Új mindez az amazonnak s ő új ereje tudatában büszkén és ragyogóan egyenesedik ki. Mikor Theseus másnap a hajóra tér, elámul: — Mi az, mit tettél, mi történt veled? Szébb vagy, mint tegnapelőtt voltál!

Büszke vagyok rá. Ott fogunk székeln. Látod-e lőréses tornyait, sokszorosan szögellő tagbuzakadt bástyáinak a temérdek széles falsíkjait? Ugy-e, mintha maga a hegy bérzemeredekje folytatódna bennük az ég felé? — Theseus egészen belemélyed a részletezés örömeibe: — Lásd, az Aranyváros, a hírneves Mykene mintájára készült ez: a mykeni barátságos Atrous király mesterei rakták köveimet ily erőre és szépre. Most azonban, sajnos, e hegyemenedék kezd már népelemek kicsi lenni; ép ezért, látod-e? ott lenn köréje nagy alvárost építettek. De nem csak a kiszorultaknak adok én itt helyet, hanem Attikám, országom, összes demos-ait és kome-falvait mind egy egyetlen nagy együttlakó, synoket városállammá telepítem itt össze. Ide csődítem bírodalmam geomor kisparszjtait, demiurg mesterembereit s nap-szamos thetáit, hadd kerüljenek mind egy közös fő-ptyan-testület vezetése alá... És nézzed csak, már is hány falu költözött össze az alsó városba: Melite, Kerameikos, Kollytos, Agra, Koile... Lesz még több is és ebben a telepítésben is majd te segítesz nekem, szépségesem. Különbön jövő évre készen lesz már az alváros erősen bástyázott kőfala, — ott építik...

Thesus rajongva magyarázza tovább a terveit, de Antiope az egyszer alig tud figyelni. Zavart, szórakozott.

— Félek a földtől... Maradjunk. Ne menjünk ki.

Hová gondolsz? erősködik Poseidon fia, látod-e, ott a parti tömeg közepette vár ránk diadalokosink; arra szállunk fel ketten; azt akarom, hadd lássanak jólálló amazon pompában, hadd irigyljenek s én hadd büszkélkedjem veled!

Parnes elnyúló gerincein is. Theseus Antiopét ölelve áll a magasra ácsolt királyi fedélzeten az aranyátor előtt s kalauzoló szemé boldog örömmel szágulda be országa tereit:

— Im' itt van, nézd, új hazád, Attikánk s a hogy e pentelikoni márványszirtektől, izmos bérzgerincektől védett életvölgyet látod, mondd: avagy nem nagy Zeus atyának istentenyere nyílik-e ki előtted? Odapillants e tenyérmarok közepébe, mint drágakövet őriz ott az istenkész athéni Akropolisomat. Kicsi, de jól bástyázott bérzhegyecske; mint őrszemormok vigyáznak körülte: a karesü Lykabettos, a Helikon, a mézes, illatos Hymettos, erébb a púpos Museion, a szószékké faragott Pnyx csücsöcske s végül az Areiopag, az Átokhalom zord sziklatömbje...

A hajó vidáman fut be a vitorladíszes tarka kikötőbe. A nép már lelkendezve gyűlekezik; a bőr kyne-sipkák, a nemez pilosfovégek s a nagykarimás petasos-kalapok a légbe repülnek... Örömtől újjong a reggel s Antiope mégis egyre sáppad; szoruló torokkal simul Theseusához s hatalmas kezét a szíve tájára vonja:

— Érzed, hogy dobog?

Gyöngéd szó:

— Mi lelt, szépségesem?

— Magam se igen tudom. Tán az, hogy túlbodog vagyok. Megjéssz: az istenek oly csordultig töltik életem mézes poharát! Szeretném ezt a reggelt megállítani, hogy soha estévé ne öregedjek. S véle soha a mi tökéletes nagy boldogságunk se kisebbedhessék. Állj meg, idő... miért megy tovább? hisz szebb már úgy se lehetne!

Athén királyi nevet:

— Ki mondja ezt? Döreség! most lesz csak életünk igazán szép, boldogságunk csak majd ezután bontakozik ki igazában, és tudod-e hol? Oda nézz, ott az én akropolisi királyváramban. Most már kezd jobban látszani... Büszke vagyok rá. Ott fogunk székeln. Látod-e lőréses tornyait, sokszorosan szögellő tagbuzakadt bástyáinak a temérdek széles falsíkjait? Ugy-e, mintha maga a hegy bérzemeredekje folytatódna bennük az ég felé? — Theseus egészen belemélyed a részletezés örömeibe:

— Lásd, az Aranyváros, a hírneves Mykene mintájára készült ez: a mykeni barátságos Atrous király mesterei rakták köveimet ily erőre és szépre. Most azonban, sajnos, e hegyemenedék kezd már népelemek kicsi lenni; ép ezért, látod-e? ott lenn köréje nagy alvárost építettek. De nem csak a kiszorultaknak adok én itt helyet, hanem Attikám, országom, összes demos-ait és kome-falvait mind egy egyetlen nagy együttlakó, synoket városállammá telepítem itt össze. Ide csődítem bírodalmam geomor kisparszjtait, demiurg mesterembereit s nap-szamos thetáit, hadd kerüljenek mind egy közös fő-ptyan-testület vezetése alá... És nézzed csak, már is hány falu költözött össze az alsó városba: Melite, Kerameikos, Kollytos, Agra, Koile... Lesz még több is és ebben a telepítésben is majd te segítesz nekem, szépségesem. Különbön jövő évre készen lesz már az alváros erősen bástyázott kőfala, — ott építik...

Thesus rajongva magyarázza tovább a terveit, de Antiope az egyszer alig tud figyelni. Zavart, szórakozott.

— Félek a földtől... Maradjunk. Ne menjünk ki.

Hová gondolsz? erősködik Poseidon fia, látod-e, ott a parti tömeg közepette vár ránk diadalokosink; arra szállunk fel ketten; azt akarom, hadd lássanak jólálló amazon pompában, hadd irigyljenek s én hadd büszkélkedjem veled!

Zug az evohé, csupa virág a hajóhoz támasztott parti palló. Antiope szorongva lép ki Theseus kezén attikai földre. Mögötte a polemarch, Phorbas, oldalán Melanippe jön s a hercegnő biztatón sűgja úrnőjének:

— Nézd néped örömet... Hisz minden jól megy!

Es Melanippének igaza van. Akkorra teljes díszben vár már ott a pirusai parton Athénnek egész hivatalos férfivilága. Csupa myrtus-koszorús fő, mert hisz Athénben myrtus a hivataloskodás jelvénye... csupa borotvált bajszú, hosszú szakállas attikai arcok, melyek e keretben ugyancsak elevenek és negédek, fecsegők, gúnyorok és kíváncsiak. Az alakok ezírák, pompáskodók s fűrgén sürögnek, közben azonban látszik, színeszkedve keresik a mentől szebb, hatásosabb mozdulatokat. Balra elől vastag gyapjú khlainába burkolódzó öreg prytanok állnak az agg Menesthezzel, mellettük fehér himationos papok: hierophantok, jósmantis-ok és bórkhitonos kolakret áldozatmetélők sorakoznak, — szemben velük jobbról a másik sorfalban az Areiopag államtanácsosai kevélykednek aranysegélyes palástjukban, rajtuk túl pedig a Nap törvényszékének híres heliasz esküdtbírák fényeskednek ezüstösen. E fősorok mögött a kalmár trapezitáktól az adószedő apodektékig vegyesz ágaskodnak a kisebb polgárok... És mindek a szemé Antiopét keresi. A hír ugyanis megelőzte a Theseus jöttét; tudják ők már, hogy királynét, hozzá amazonnkirálynét kapnak s ha most már beletörődtek is kissé, első percze biz' nagy volt Athénben a háború és a botránkozás. Az előkelő apák sértődötten lázadtak: 'hogyan, a mi leányaink nem voltak nyoszolyájára méltók? Külföldről hoz ide a nyakunkra idegent, ellen-séget, amazont, gorgófejűt? Zeúsre, nem érdemeltük... Így ment ez hétről-hétre s egymásnak e folytonos usztása bizony nem csökkentette az athéni napfiaknak amugy is közmondásos amazongyűlöletét. Pedig a nők, az athéni napleányok, ugyancsak a pártjára álltak Antiope-nak: 'esohse szídjátok láthatlanban; ha csúfak is, az amazonnok voltaképp a mi női jogainkért harcolnak, bennünket akarnak felszabadítani s mi örömmel üdvözöljük királynőjüket a mi trónunkon. Lesz gondunk rá, hogy megvédjük őt ti ellenetek. Folyt a vita mind e máj napig s e veszekedés csak annál szenvedélyesebbre tüzelte a napfiak ellenszenvét. Ám van Athénben valami, a mi még a gyűlöletnél is erősebb tud lenni: a kíváncsiság... És ime most itt az ezt kielégítő perc végre, itt az első látás döntő nagy pillanata. Minden szem Antiopén s ő ragyogó amazon pompában épp most jön le a virágos pallón... A prytanoktól a trapezitákig kellemes csalódással néz össze Attika férfinépe:

— Hohó, hát ez az?! Lehetetlen... Mi azt hittük, az amazonnok mind gorgófejű szörnyek, vagy legjobb esetben is rútak, mint maga Hekate, — hisz Antiope szép, és milyen szép, mily jól áll neki a csilagos nadrag! Szép!... Ez már más és ezzel az egész el is van döntve. Evohé, — és evohé Theseusnak is, hogy a véres Ares helyett im' a rózsás Aphroditével fejezi be az amazónháborút!

— Lásd, mint tetszel! sűgja újjongva Melanippe, — hogy bámulnak! Megvan, győztél, megnyerted a csatát a napfiak felett...

Es Antiope valóban győztesként egyenesedik ki Theseus oldalán a diadalokosiban. A két fehér lovat a hírgy testőr, az óriás Mygdon vezeti. Indulnak Athén felé. Elöl a tarka-öltönyű keryx-ek hadonáznak hírnökbotjukkal s daduchok emelik érezhüvelyes phanoi-fállyákat; közöttük lyrás, kitharás muzikusok haladnak s duzzadt képű trombitások fújják harsány salpinx-üket. A velük futó, éljenző férfioskaság pedig egyre hatalmasabb úszálya sodródik a diphros-szekér aranyozott tőmzi ke-

rekei mögé. «Különös országa, töpreng Antiope, — itt csak férfit látni, — hol vannak a nők?»

Fel az Akropolisra!... Ép az alsóváros épülő kőfalának a félkész pirusi kapuján haladnak át, — jobbra a Pnyx, az Areiopag szirtes dombtető szürkellenek ki a háztengerből, balra a Kerameikos mélyvárost átszelő eleusisi Szent Út fehérlik s közöttük az új telepítés Melite negyede nyúzósg. Antiope, ki látta volt Ephesusnak a kábitó, kincses pompáját s Themiskyrában is kilencz emeletes palotában nőtt fel, elámul az athéni alváros tiszta és rendez, de falusi igénytelenségén. Csupa föld-szintes vályogházacsák sorakoznak egymás mellett, melyeknek kicsi csarnokát faoszlopok tartják s e faoszlopok fejéhez jóni módra kondor szarvak vannak tűzve díszül. De ez oszlopok homlokzatok is többnyire befelé az udvar felé fordulnak; a háznak az utcára javarészt egyáltalán még ablakuk sincs, legfeljebb kapujuk van s maguk az utcák oly szűkek, hogy ha két szembenlakó háztulajdonos véletlenül egyszerre talál kaput nyitni, a kifelé nyíló kapuszárnyak bizony nyomban eltorlaszolják a sikátort... megesik ez most is a bevonulás alatt s a felsége Theseus királynak nem veszer meg kell állania a diadalokosijával. Az így kaputnyitó kíváncsiak azonban most már mind nők: a házak mélyéből, a rejtett és szigorú erkölccsel őrzött gynaeconitis testükből, végre előkerülnek Athén leányai és asszonyai — jönnek a belső exedra-szobából fátyolos fejjel, hosszú, szépen redőzött jóni vánszon khitonban s egész testüket elborító, de alakjukat azért bájosan kirajzoló peplosban; jönnek, sietve sürögnek s a vonulás vonalán egyre sűrűbb ünnepi sorfalba állanak fel. Virág a kezekben... a nemesen ívelt athéni szemöldökök alól a pillantások lelkes kíváncsisággal keresik az amazonnkirálynét s Antiope is lelkesen integet vissza az új nővér napleányoknak. Arca csupa öröm, de hovatovább elhal e ragyogás a vonásairól s az amazon furcsa, meglepő, sőt kellemetlen jelenségeket kénytelen észrevenni. A hogy a bő redőkből burkolt szemérmes athéni nők meglátják őt, helyesebben, a hogy a szemük az ő amazonnadrágjára s testhez álló szűk zekéjére téved, egyszerre, mintha csak összebe-szénének, mintha valami illetlen dolgot szemlélnének, mind különös zavarral fordulnak el. Sokan pulva sűtik le pilláikat s a leg-többen elefedik a virágjukat a diadalokosira dobni vagy ha odalódítják is, a legőbbször élt tévesztenek, mert célzásuk nem mernek odanézni... Antiope ámul, egyelőre még nem egészen érti a dolgot s csak annyit lát, hogy ez az idegenkedő zavar futó tűzként terjed előre s mire ők az agora szabálytalan piacsterére érnek, a Bouleuterion a tanácsház előtt álló nők s főként az ugyanott sorakozó lángörző papnők már egyáltalán fel se mernek tekinteni. Annival kínosabb ez, mert az aranykocsi itt pár percze megáll; Theseus leugrik s besiet a friss akantusz levelekkel ékes faoszlopok közt, hogy az állam-oltár örök Tholos-lángjára ráfújjon... a hogy elhalad, őt magát rajongva üdvözlik, virág-esővel árasztják el a lángörző, talpig fátyolos szűzek, de a mint Poseidon fia Antiope mellé visszalép a kocsi, a leányok tekintete többit nem merészkedik utána... Theseus persze nem veszi észre ezt, az ő örömdő büszke és szerelmes szeme csak szép Antiopét látja. Int Mygdon-nak: tovább!

S újra szólunk a harsány aulosok, csengnek a bronz trigononok, — mennek... Itt már az Akropolis meredek szirtfala alá kerülnek s a hogy a hegyre felkanyarodnak, a menet lármájára hűhögva rebbennek ki az Athene szent baglyai a bérzoldal barlangjaiból. A vonuló őles terméskövekből rakott, szédítő magas erődíjak közé tűnnek s renetgek kapuk, bástyaalagutak, rohamsikátorok labirintjén át lassan emelkednek fel a templomos és palotás várvárosba. Szentélytők és lőréses ormok, palotahomlokzatok és kaszárnyatornyok összepittét, túlszűfolt mindensége ez, mely nem ösmere játszi dísz, se oszlopok, csak babyloni emléki hatalmas csupasz falsíkok. Vörhenyes kara-közet s akropolisi kékes szirtanyag ad az egésznek különös zord színezetet... ők csak mennek s le-sütött szemű nők kettős sorfalba közt érnek fel a várfensík propylea-kapus aulé-udvarára. Itt már vége a mykeni mesterek erőd munkájának: itt színek gyűlnak, formák domborulnak, At-

reus művészeinek méltóságos, komor pompája aranylik mindenfelé. Jobbról a királyi palota kapuzata fényeskedik; e bemenetet kyanos-üveggel futtatott s arany és ezüst zománczszal czikezakolt lefelé vékonyodó oszlopok tartják; ez oszlopok feje lótuszsza, liliomá, olykor állatfejű gömbölyödik... balfelől a szentek szentjének, az Erechtheionnak a méhaskapujára ragyog túl mindent s nehezedik rá az Athene Polias szent negyedének az oszlopcsarnokára. Hármas palotakápolna ez az Erechtheion, mert nemcsak az Athene égből esett ősi faszbóra trónol ott a kupola alatt, hanem ugyanott látszik a padló-mozaik egy kihagyott helyén a Theseus apjának, Poseidon tengeristennek a szirtbontató és sóforrástakasztó szigonyütése is, — sőt hogy ennek a magas égből történt szigonyütésnek a lendülete is látható legyen, az építómester a kupola megfelelő domborulatán művészkézzel oly rést hagyott, mintha azt valósággal az Athenevel versenyző tengeristen hármashegyű fegyvere ütötte volna rajta. Az athéniek jól tudják, hogy ez nem igaz, hogy a kupola csak a szigonycsoda után épült, de azért nagyon bámulják a mester gondolatát s a szent mesét a gyerekeiknek így tanítják... Tanítják azt is, hogy a szentely udvarán zöldel volt olajfát még maga Athene istennő ültette oda: a Poseidon ajándékozta sóforrással szemben az istennő ezt a külön hű athéni népe számára kitalált és teremtet olajfát ajándékozta a városnak, — ez a világ legelső és mintalajfája, melytől minden többi olajfa származik. Göresös, torz törzsű renetget faggastyán, az ő lombja alatt fehérlik a harmadik védő istenség, a Zeus pentelikon márványból faragott oltára. És e hármas szentelynek s a benne őrzött állami kincsek mindig Athene főpapnője a hivatott őrzője; nála vannak a Szent Negyed szent kapujának az aranykulsai. E híres kaput Aranykapunak hívják Athénben és méltán, mert az Atrousól kölcsönkapott mykeni mesterek ennek az alkotásánál remekeltek a legszebben. Aranyszárnyacsakkal kunkorodó szűlő hármas tető alá e mesterek két elefántcsontszürmű lótuszoszlopok állítottak, olyat, a milyeneket Haikouptah egyiptomi királyai kedvelnek, — e két oszlop különíti el a bejárat ezüst pálmalevelesekkel vert három szín-aranykapuját. A balkapu a Poseidoné, a jobb a Zeúsé, a középső nagyobb pedig az Athene istenasszonyé, — e középső felett a homlokzat háromszögében két ágaskodó alabástrom orszál tőmzsi oszlopot tart s ezen az Athene aranybaglya villogtatja kincses nagy rubintszemeit...

«Evohé!» — csengő női hangok szárai üdvözlik az érkezőket. Mygdon szilajon rántja meg az ezüst zabot, a kis aranykerekek megállnak s Antiope a Theseus kezén hátrafelé lép a diadalokosiról. Egyelőre csak annyit lát, hogy körökörül szűfőlásig telve fátyolos asszony-néppel az aulé udvar, aztán ijedten érzi, hogy Theseus kezé ereszté az övét... Ott áll az amazonnkirálynő magában az athéni előkelő hölgyek szárai közt s mialatt Poseidon fia az Aranykapuhoz anyja üdvözlésére siet, az ő sorsa elől pár pillanat alatt. Villámgyors folymat ez; ily kegyetlen vésszen csak nők tudnak észlelni és érezni, változni és határozni. Az első pillanat a döböntő bámulat: 'ehohó nővérek, rászéd-tünk, hisz ez az amazon nem rút, nem gorgó, sőt... a második pillanat már a dühödt irigysége: 'esőt szép, és milyen szép! nahát esőnyábat igen, de hogy nálunknál szebbet vegyen el, azt már még se tűrhettük, mi?... a harmadik döntő pillanat végül a háborodott tiltakozás: 'és még ilyen férfibődítő szemérmes ruhában mer ide elénk jönni?! Pihá, fordítsunk hátat neki!... És dacosan meg is teszik; ugyan kapóra jön nekik az erkölcsös megbotránkozás; szóval itt is ismétlődik a lenn, az alvárosban tapasztalt idegenkedő zavar, csak hogy itt tudatos áltszenekedéssel erősödik lázadó visszautasítás. Antiope csak áll dermedten. Melanippe lép hozzá Phorbas mellől s fudolkolva sűgja a fülébe amazon nyelven: — Nézzed már, mi lelte őket? Mint a tenger víze, úgy apadnak el tőlünk; mintha fekete nyavalyások lennének, úgy kerülnek, úgy húzódnak, úgy térnek ki előlünk.

— Látom, kényeskedve, gyáván sugdosódnak, pimaszul gúnyolódnak s képmutatón botránkoznak. Ah, persze a ruhánk...

A hercegnő elképedve ragadja meg az úrnője kezét:

— De hogy meg merik tenni! és itt a király jelenlétében... Ámulok, Antiope, oh mi balgák, mi eddig mindig szántuk a napleányokat, felszabadítandó szegény rabszolgáknak tartottuk őket s ime, mit látnak? ugyancsak urak és dacosak ők, azt teszik, a mi nekik tetszik...

Antiope emelt fővel néz körül:

— Hol van Theseus?

Theseus a tömeg nyíló résén át ép akkor ér oda az Aranykapu elé. Udvari hölgyeitől s papnőitől körülvetten az aranykulcsal édes anyja áll ott s várja a fiát. Ő Athene főpapnője, Szigorú, még mindig nemesen szépsápadt márvány-arc: a hatalmas termetű Aethra szinte szobornak tetszik parancsoló mozdulatlanságában. Királynéi felségéhez képest korona fogja fátylát öszülő fején s jobbában különös előjogkép a szentélybeli Poseidon-szobor valóságos arany-szigonya fényeskedik és pedig annak az emlékére, hogy egyszer tulajdon maga a tengeristen volt kedvese s ő tőle szülte Theseust Athénnek. Mindenki tudja s tiszteli ezt; a szemek még ma is különös illetődéssel esnek a Poseidon választottjára s egyáltalán valami rejtelmes szent titokzatoság látszik környékezni a király anyjának a fenkölt lényét. Pedig ő maga sose fecseg, soha egy szóval se dicsekszik, hogy egy isten csókjának kellett engednie... no, a nép annál többit vél tudni ez isteni szerelem részleteiről, — sok öreg halász nyíltan állítja: igenis, ők látták a tengeri lovain viharban érkező Poseidont, a mint Troezenben a palotába Aethrához besiklott, — azt is látták, a mint ezt az arany-szigonyát nála felejtette... Attika népe, főként a parti paral hajónép, már hovatovább gyakrabban fordul imájával a felséges Aethrához, mint magához Poseidonhoz; azt mondják, a kiért ő közbenjár, az biztosítva van minden tengeri veszedelem ellen. Itt-ott, mint Salamis és Laurion egymélyen halászalattal, már szentélyei is vannak a Theseus anyjának. Akár a halhatatlanságnak... Most e percében azonban fia láttára nagyon is halandó asszonyembernek tetszik Aethra: senkit mást, csak őt, Theseust, látja e hosszán, forrón öleli magához. Theseus kiegyenesedik végre s végigné az udvart betöltő asszonysseregen:

— Údv, Athén leányai, hamar hozzatok szépen festett és égetett lutrophor nászkanccokban menyasszonyi fűrdővizet az ősi Kallirhoe forrásból, ti ifjak pedig paranyimphosi koszorút öltösetek, fállyát gyűjtsatok s úgy énekeljétek a Hymenaeost meg a csókráhvó játszi Epithalamiaikat... induljunk, vagyis hisz itt is vagyunk már Athene szentélye előtt; örülj, anyám! üdvözlődiad, ki az egyszer Ares helyett Aphroditével győzött s a legszebb zsákmányt hozza haza: az országnak békét, néked menyét, magának pedig királynét Athén trónjára. Nyisd ki az Aranykaput leendő nőm és a te leendő úrnőd, királynéd, a felséges amazon Antiope előtt, s az ősi szokáshoz képest itt az aranykúszóból nyujtsd át neki a gyerekáldás anyai bírsalmját!

(Folytatás következik.)

A VÉGTELENBEN EGY NAPOT.

Csak pár évet, pár hónapot, A végtelenben egy napot Alsól egyedül gyermekem,

Csak egyet álmodsz és jövőt, A földön itt, misem örök, S melletted leszek újra én.

Es rád roskadok Mindenem, Ott messze, túl a Mindenem, Ott újra egygyé forradunk.

Köröttünk zeng a végtelen, De túl a földi életen, Nem érhet többé semmi vész.

S újra viselem gondodat, Csak még pár földi dolgomat Elvégezem, aztán jövőt.

Addig az álmod szép legyen, A másvilági réteken Könnyebbek tán az álmok is.

Aludj, aludj s már ott vagyok, A végtelenben egy napot Aludjál addig Gyermekem.

1917. július.

Várnai Zseni.

HADIPIKTOR NAPLÓJA.

Bakanóta.

A köpesdi kaszánya kapujába
Kilencz zászló lobog sorjába,
Kilencz fehér zászló, őszi szellő lengeti,
Egy anya se tudja, fiát mire neveli.
Neveli, neveli, ház esztendő koráig,
Huszongyedikbe katonának elviszik.

Vígán fűjjük, a hogy a keramitkozás úton
hazafelé léptetünk a gyakorlótérrel, tiszt, hon-
véd, vegyesen. Jól esik az, még a magamféle
öreg legénynek is, szinte visszafutalodik tőle
a tizennyolez esztendő előtti önkéntes időkbe,
a mikor még hej! könnyebb volt a bakanes,
barnább a haj és jobban győzte az ember a
laufschrüttot, mint most a futólépést, de a kedv
az azért megmaradt, az a régi.

Három ősztelt már el azóta. Hej, ha az a
zászló nem csak a baka fantáziájában lobogna
azon a kapun, rég es elhordta volna már a
szél, mint a hogyan elhordta a háború szele a
kaszánya lakóit is ezerfelé, kit erre, kit arra.
Engemet is elsdort az ezredtől, Kriegsmaler
lettem, járom a hareztereket, erre-arra szólít
a köteleesség, nagy ritkán vetődök csak arrafelé,
a hol az ezred keményen állja a hosszú háború
viszontagságait. Ünnepe az nekem, valósággal
sátoros ünnep, mennyit vagyok itt gondolatban
s mily ritkán a valóságban, pedig hogy vágya-
kozik sokszor az ember az ezred után, hisz valósá-
ggal ez a második otthona. Hisz itten még
tán a gránát is szebben pukkan, mint másfelé.

Most éppen egy efféle gránát gödrét pingálom,
mert ezt igazán a szépen pukkant gránátok közé
lehetne rubrikálni. Először is jóval a célja,
az ütegállás előtt vágott le, nem tévén kárt sem-
miben, másodszor meg olyan színes túrást vitt
véghez a ríktől zöld gyöpon, hogy öröm nézni.
De pingálni annál bajosabb.

Vesződök a darabos, sötét folttal. Olyan az
alakja, mint a hogy a csillagokat szokták raj-
zolni. Különben pedig ilyen valamennyi gránát-
túrás, mert a lövedék sugáran fröcscenti szét
a bantot. Van itt a mezőn efféle elég, gyors tem-
póban szaporodnak, különösen amoda, a mező
túloldalon, a hol a hegyek közé kanyarodik
az országút.

A kanyarodó mögül most távoli nótá hangja
verődik idáig. Úgy látszik, megérkezett a pót-
lás, az danol. Hol elhagyja; hol meg újra bele-
vág. Csak aztán meg ne neszeje valahogyan a
muzsika, mert majd kíséretet düdöl melléje, aztán
egy pár sötét tőrassal ismét több lesz a mezőn.

A kanyarodó mögül előbúvik a menet. Egy-
kettőre ideérnek. — Hej, de szépek, de rendesek.

Új még ezeken minden, sipka, bakanes, töltény-
táska. Ők maguk még fiatalok, jókedvűek, köny-
nyedén lépegetnek a pattogó nótára amarra
kelet felé, a hol a sűrű, vad rengetegben, a nyir-
kos árkokban, lerongyolt, sáros, borostás képi
magyarok néznek kemény farkasszemet a musz-
kával. — Lépegetnek, eléptetnek. — Elföldi
őket az útszéli fenyő, csak vidám hangon da-
nolt szomorú nótájuk szűrődik az erdőn át,
kilencz fehér zászló, őszi szellő lengeti...

Forgandó a világ. Kemény marsban vagyunk.
Kilódtottuk a muszkát állásaiból s nyomako-
dunk a visszavonuló had után. Nagy a csönd,
csak a szerelék cseng-bong a véget nem érő
menetelésben. Holtra fáradtan botorkálunk a
meredek hegyi úton fölfelé, hogy a másik olda-
lon leereszkedve újra kezdjük a kapaszkodást.
Szikrázik a nap a fejünk fölött. Vöröstre gyu-
ladnak az arcok a rohamisak alatt. Kín már
minden lépés. A szereléken kívül mindenki még
két, nyakba vetett zsákot cipel. Ezekben guny-
nyasztanak az ólom súlyú kézi gránátok. Bár-
csak már hajigálni lehetne őket. Szibbad a váll,
merevedik a térd, tovább.

Új hegyek, új sziklák. Magasabbak, élésebbek
tán még az előbbieknél is. Meddig bírjuk még?
Hej, te nagy Isten. De most felhő kerül a nap
elébe. Gyöngy szellő legyinti meg a rákvörös,
fölpuffadt arcokat. Morajfut át a sorokos.
Valaki düdölni kezd, ketten, hárman segítik.
Alig telik bele egy pár perc, már az egész szá-
zad mondja a nótát, majd az egész ezred.

A nyakon kidüllednek az erek, hajlott derékkal
vonszolgatjuk magunkat odább, de azért a lépés
ütemre történik — kilencz fehér zászló...

Hanem a marsnak is csak vége szakad egy-
szer. Lassankint belesodródunk a harezba. Az
ágyúzó már rég dörömböl valahol, hajnal óta
pedig szakadatlanul pattog a puská. Előttünk
hullámlázik az ütközet. Előre, csak előre. Elhagy-
tuk már az útkeget, a lövedékek sípólva, nye-
keregve szállanak fölöttünk az áttellenes domb
felé. A domb alatt falu. Tartja a muzsika erősen.

Hol prutyognak a puskák, hol meg szakado-
zottan csivatolnak, már a hogyan több vagy
kevesebb ember húzza el egy időben a ravaszt.
Előre töreksem, bár a modern ütközetben nem
sok rajzolni való akad. Igen gyorsan megy ott
végbe minden, meg aztán lapulni is kell, mert
a golyó hasítva vágódik a kukoricza közé. A ku-
koriczason túl nagy a zenebona és sehogyse
akar csitulni. Szorongva figyelem a zajt, te jó
Istenem, meddig tart hát? De ilyen erős tüzet!
A táj dombos, fás, a vetés is lábön áll még, hát
alig lát az ember valamit, csak a változó
hang után sejt valamennyire, mi mehet körül.

lőtte végbe. Egyszerre csak rettenetes, kábító
erővel kezdenek dolgozni az orosz géppégyverek.
Teremtő Isten — most segits — a honvédek a
műút két oldalán rohamra mennek. Szörnyű
ezt így hallgatni. Az ellenséges géppuskák úgy
zakatolnak, mint valami megveszekedett, óriás
varrógépsereg. Megáll a kréta a kezemben. Mit
ánom én, elkészül-e a rajz, vagy se, odalenn
most halál kaszája suhog.

Egyszerre csak elhallgat a tüzelés, mintha
csak elvágták volna, az üteg pedig rapellezni
kezd a dombot. Föllelegyek. Kinyomtuk hát
a muszkát az állásokból, tüzérsgünk a menekü-
lőket vereti.

Gyülekeznek már az erre, arra szétszórta esat-
patok s a szanitéczek nyögve czepekik hátra a
sebesülteket. A műút két oldalán csak azok ma-
radnak, a kik már örökre megbékéltek egymás-
sal. Hosszasan elnézem az egyiket. Ott fekszik
a töltés mellett, sapkája lebillent fejéről. Rendes
ember lehetett, szépen, simára van fésülve a
haja még most is. Kis czókmókja szertehányva.
Szétröpült a hazai képeslap, szétszóródott a
vászonzaeszköböl a pár szem burgonya. Szegény,
bizonyára ez lett volna a vacsorája, ha bele nem
ütöközik a muszka golyóba. De beleütöközt.
Így hát nem kerül estére csajkába a burgonya,
se parasztat nem nyomnak a tábornok mellett
a zsebből kikandikáló pipába.

Esteledik. Gyerünk odább. No, pajtás, nyu-
godj békével, nem tudom, hogy hittak, de azt
látom, vitéz gyerek lehettél. Mutatja a mellet-
ted heverő törött agyú manlicher, meg két szét-
vert fejű muszka. Te hát itt maradsz — mi meg
megyünk odább, arra kelet felé, a merre az ég
falvak tüze vöröslik és a merre az esti szellő
erre kapkodja a menetelő honvédek dalát —
kilencz fehér zászló, őszi szellő lengeti. Egy
anya se tudja, fiát mire neveli...

Hanem ez a nótá vígan pattog. S ha valaki
valahonnan messziről, mondjuk az óperenziás
tengeren is túlról, onnan, a hol tán nem tudják
még, hogy mi fán is terem az a magyar katona —
úgy hirtelenében ide csöppenne — elhímné-e,
hogy azok, a kik ilyen nagy vígassággal mennek
ott az úton az égő falvak felé, ezelőtt másfél
órával még a földre szállt pokolban forgolódtak
s ott forgolódnak másfél óra múltán megint,
mert pokol, szörnyűséges pokol lesz azon a nagy
égésen túl, ha netán-tán eszébe jutna valakinek,
hogy újra megálljon ezek előtt az emberek előtt,
kik könnyes szemmel hallgatják a bús magyar
nótát, de víg kedvvel, dalos ajakkal tudnak
menni tűzbe, vészbe, halálba.

Budapest, 1917 okt. 23.

Juszkó Béla.

«DON QUIJOTE».

Id. és ifj. Ábrányi Emil tragikomikus operéja. Bemutatta
a M. kir. Operaház november 30-án.

Két évvel ezelőtt volt háromszázadik évfor-
dulója, hogy a világ leghíresebb regénye, «Az
elmés nemes Don Quijote de la Mancha», meg-
jelent. Hányatott életű szerzője, az akkor már
65 éves Miguel de Cervantes Saavedra, még
boldogan megérte nagy művének dicsőségét,
de bizonyosan nem is sejtette, hogy spanyolul
írt nagy terjedelmű regényét minden művelt
nemzet nyelvén még s'napra is fogják vinni.
Dramát, például, a nálunk is ünnepelt Sardou
írt belőle; cserélt nem kevesebb, mint huszon-
négy zeneszerző, köztük oly nagynevűek, mint
az angol Purcell, az olasz Piccini, vagy a
francia Massenet, hogy Offenbach és mások
operettjeit és balleit ne említsük. A 126
fejezetre osztott gúnyos regény szándékosan
terjedő és nagyképi, de a keretébe foglalt
önálló elbeszéléseken kívül is sok olyant tar-
talmaz, a mi nemcsak az értelemhez, hanem a
szívhez is szól, s a mi olyan igazi költőnek,
a milyen Ábrányi Emil, képzeletét merész
messzebb szárnyalásra indítja; Cervantes műve
ugyanis, ritka gazdag tartalma mellett is,
nagyon kevés színyszerű anyagot nyújt, a mi
költőnek tehát a magából kellett hozzá-
adnia, hogy alkalmas operaszöveget alkosson.

Elvezet olvasni ezt a szöveget. Ábrányi
operaszövege azzal kezdődik, hogy Don Quijote,
— mint Faust, — éjjel, lámpája mellett egész
szenvetéllyel könyvébe merül s az élet leg-
szebb célját abban látja, hogy hősi tetteket
végezzen; feligazított képzelete sárkányt látat
vele, ezzel megvív, míg álmatlanságtól és ki-
merült rossz-teste aléltan hanyatlik hátra. Így
leli házanépe, amely nem tudván gazdájában
legyőzni a lovagság rögeszméjét, ezt józan
eszével elűli s kifigurázással a — Cervantesnél
paraszt, operánkban mészároslegény, — Sancho
Panzát szerzi meg a felelegekben járó lovag
fegyvernökéül. — A II. felvonás útszéli csárdá-
jában Sancho (a ki Cervantesnél kezdetől
fogva férj) a kaczer csárdáslány halójába
kerül: Don Quijote őt komikus módon lovaggá
űti, aztán nőül adja hozzá a leányt a király-
kisasszony segítségével, a ki csak udvarhölgyül
mutatkozik be, s a kinek lovagiasan, kjsérésére
ajánlkozik Don Quijote. A királykisasszony
mulat rajta, elfogadja — ekkor támad hőstünk-
nek az az érzékesalódása, hogy hadonászó
óriásnak nézi a szelmalmot; neki is ront, de
zúzott tagokkal hozzák vissza. — A III. fel-
vonás első képe a magyar költő leleménye:
hölgyét a királyi palotába kísérte Don Quijote,
a ki perze, félszázadot falun töltött bocksoros
nemes, félszegül viselkedik; a fürge apródsereg
tanítgatja s végre is csúfot fíz beödie. Megjelenik
a királyleány, a lovag szíve lobbott vet; majd
bejő a fényes udvar a királylyal, lovagunk
bemutatkozik, azaz igen silány «hősi» tettekkel

Sancho Pansa (Dálnoki) bucsúja. (I. felvonás.)

Don Quijote (Pilinszky)

számol be. Következik fényes lovagok igazi
vitézi tetteinek kiütetése; végezetkor Don
Quijote hátul felkiált: ő mit kap? A király

Don Quijote halála. (III. felvonás.)

már tudja, hogy hőbortos, de kíváncsian meg-
hallgatja igényét. Don Quijote most már
ismeri szíve hölgyének magas rangját, de
méltonak képzeletét magát reá s a királyleánynak
kezet kéri. A kemény visszautasításban dühöng-
eni kezd, megtámadja a királyt; az udvar
felháborodva fegyvert emel rá — de a király
bölcsebben rendelkezik: ne vegyék el életét, hiszen
csak bolond; dobjak ki! — Utolsó kép ismét
otthon, udvarán, párnák közt tölti utolsó
óráit Don Quijote: érzékenyen búcsúzik kard-
jától, lándzsájától, hogy fölkeresse a sárkányölő
Szent Györgyöt — az égben...

Így változik a darabban a pathétikus elem
az idillel, a groteszk és a vidám az érzelmessel.
Ifj. Ábrányi Emil zenéje mindig megtalálja a
kellő, jellemző hangokat: a király érkezésekor
a spanyol nemzeti himnusz szólal meg, így
a bekezdő nagy monolog hősi és drámai zene; a
pitymallatot gyönyörű, hangtöltő, festői zene
kíséri; az aratók kara dallamos és polifoniával
ékes, a nép fiainak alkudozása Sanchóval
pajzán; a II. felvonás szerelmi kettőse könnyed,
népi; a királyleány szertartásos fellépését az
ének cikornyái jellemzik; az udvari apródok víg
kara, rátartó táncleírásai és a lovag eseten
típegése felhangoló, barokk zeneszámokat sugál-
tak a szerencsés szerzőnek. A kissé hosszúra
nyúlt haldoklás felvonása, főleg hosszú bevezető
zenéje, megkapó, mesteri alkotás. Az egy pár
vezérmotívummal dolgozó, de korántsem Wagne-
r modorában írt, inkább a régiebb nagy
operákra emlékeztető mű mindig gyönyörűen
hangzik: látszik, hogy a zenekar hangszíneinek
biztosszerű ismerője és virtuóz kezelője írta.
A csillogó zenekari meztől megfosztva, zongorán,
bizonyan sokkal közönségesebbnek látszanék;
de hiszen igazi élete az operában van, a hol
minden tényező egymást segíti diadalra: a
hangulatos díszletek és ragyogó jelmezek, a
száznál is több zenekar, s az emberi hangnak vál-
tozatossága és lélekhez szólása.

A cím szerep kellemes meglepetéssel szolgál:
a fiatal Pilinszky Zsigmond először hallatta
ragyogó tenorhangját nagy szerepben. Már
előre jól énekel, és szinte túlságosan hosszú
feladatát nemcsak győzte, hanem felette és
vele diadalt aratott, mint színész is. Mellette
kis szerepe volt a királyleány ábrázolásának:
a pályája kezdetén álló Nagy Katinka szemet és
fület elbájolt. Az ellenlábás pár: a pár Sancho
Panza Dálnoki Viktor kezében pompás figura
volt, éneke és humora gyönyörködte; Pepita
— Hajdu Ilona, tudjuk, kiforrott művésznő.
Kiesiny szerepekben Serák Márton (apród),
Budánovits Mária, Kálmán Oszkár, Szende
Ferenc s a többi mind megfelelők voltak.
A stílusos díszletek Kémény Jenő művei, a
rendezés Ferenczi Frigyesé.

A karnagy emelvényen maga a fiatal, de
már szép múltú zeneszerző juttatta művét
teljes érvényre. Őt is, atyját is méltán ünnepelte
a bemutatóelőadás díszes közönsége.

K. I.

TALÁLKOZÁS.

Elbeszélés. — Irta Bán Ferencz.

Kadosa Pál akkor reggel is, mint hónapok óta, mindig a győtrelemig fáradtan ébredt. Öltözés közben véletlenül megbökte a homlokát. Semmi kis érintés volt, inkább simogatás-szerű, de váratlanul jött és Kadosa Pál idegei fölgultak, mint villanylámpák a bonnector egyetlen fordulatára. Megrándult és az agyát forró áram öntötte el. A feje kegyetlenül fájt. Fölemelte a kezét, hogy majd megsimítja a homlokát... idegesség, ez csak idegesség... mondogatta magának, de a feje menekülve, gyors ugrásokban hátrált az ujjai elől.

Lemondott arról, hogy megsimítsa a homlokát.

Egy bőrszékbe ejtette magát és hosszú lábait, mint idegen holmikak rakta ki maga előtt. Két kezét összekulcsolta a mellén, a feje ráhanyatlott a csuklóira és ült, ült mozdulatlan, mint a kimerült Krisztus. Az idegei zsi bongtak még, de már jóleső fájdalomban és megadva magát a sorsának, tűnődött rajta, hogy milyen lesz az élete, majd egyszer, nemsokára... az örültek között.

— Igen, ez így lesz! Persze, ha gyógyítanám magam, de nem, nincs energiám hozzá, hogy orvoshoz menjek!

Sohajtott és fölemelte a fejét. Az arezát sáncok barázdálták föl, gyötört és gyűrt volt az arca, mint a katonák koponyéja, a szeme alatt nehéz, vértelen karikák és az orra hegye remegett. Vibráló mozgások futkostak az arezán, csak a szeme volt nyugodt. A búsongó, barna szemén megérzett, hogy tisztában van a sorsával; már filozófiává alakult benne a nem-bánomosság... mindennek úgy kell történni, a mint bekövetkezik! — ezt szokta mondani.

Karolina lépett be, a felesége. Kicsi, gömbölyű asszonyka, szinte egy vidám porcellán-nipp a szalon rokokó tárlójából. Enyhe, kék szemek mosolyogtak a fekete szemöldök alatt és fekete volt a haja is. Úgy hatott a szemre, mint két tengzerszem a sötét fényök rengetegében. Néhány éve éltek már együtt. Kadosa Pál nagyon szerette őt és abban a hitben vette el, hogy szomorú lényé majd fölolvad és megsemmisül e kicsi asszony tengervidámságában. Nem így történt. A házasságuk elején még csaska volt és igen sokszor magában is fölvetett, de azután szótlanodott, már nem igen tudott balga semmiségekről, mint nagyon vidám dolgokról beszélni... pedig Kadosa Pál attól irtózott leginkább, hogy a felesége egy napon teljességgel olyan lesz, mint ő.

Izonyodott attól, hogy szomorúnak lássa a feleséget. Most is milyen tragikusan jött a könnyű, piros pongyolában. Szinte elvesztett és megsemmisült a fájdalomban, csak a szeme élt, a kék szeme, de pergő könnyek fátyla mögött. A kezében kibontott távirat ingott és megsuhogott, mint a holló szárnya. Kadosa Pál elaltarta a szemét, mint a tevé, a ki homokba fúrja a fejét...

— Paczi! — mondta a felesége. Nem... Kadosa Pál ingatta a fejét. Nem, ő nem akarja ilyennek látni. Iszonyú! Igen, igen, ezt ő okozta. Nem, nem, ez nem lehet így tovább... a vidámság az élet kincse, a kit nagyon szeret, csak annak ad az Isten vidám szemet és mosolygó ajkát... ő nem veheti el e drága ajándékokat, legyen bármilyen fájdalmas rá, még ha az asszonyra is, de ő nem veheti a lelkére, hogy végleg elorozza a mosolyát és a vidámságát.

Megfogant benne az elhatározás: igen, ő elvált a feleségtől.

— Paczi! Olvasd!

Kadosa Pál nem mozdult.

— Paczi! Feriöl!

Kadosa Pál fölélt.

— Feriöl? Így mondand? És egy távirat?

Megborzongott. Feri, Kadosa Ferencz volt, az unokaöccse és az Isonzó-fronton harcolt az olaszok ellen. Nagyon szerette.

Karolina nyujogatta feléje a táviratot és szeméből patakzottak a könnyek. Lerogyott a szőnyegre, az ura lába elé. Kadosa a haját simogatta.

— Szegény Karolin, milyen szomorú vagy — ezt mondta.

Így maradtak hosszú időn át és az emlékeze-

tük földérte av életet, a melyet egy olasz golyó szüntetett meg.

Karolin szólt meg először:

— Szegény Feri... még alig egy hete, hogy itt járt... szinte hallom a hangját és látom, a mint a kardját megesörrentve végigfekszik a diványon!

Maga elé nézett és megint kibuggyantak a könnyei.

Kadosa Pál mozdulatlanul ült. A messzi elkövetkezett tragédia, mintha nem is érintette volna. Bölekedett.

— Odalenn csak centimétereken múlik egy élet. Szegény Feri elvéstette egy centiméterrel!

Felállt és járkálni kezdett. Csudálkozott. A miért ennyire nyugodtan fogadja, szinte csak tudomásul veszi.

Karolina a hálóba ment át. Egy ideig rendezkedett, majd az íróasztal fiókjából kivette Feri arezképét és magával vitte.

Kadosa Pált viaszszag ráta fel az öntudatlan eszmélkedéseiből. A hálószoba felé fordult és látta, hogy Karolin a kis oltár előtt térdel, az oltáron két égő gyertya, középpütt Feri arezképe és előtte alacsony muranói vázában krizantémok; Feri virágai.

— Ó, krizantémok! — mondta és megérintette Karolina vállát.

Karolina nem is mozdult; imádkozott.

Kadosa Pált elöntötte a szégyen. Ilyeneket gondolt:

— Megzavartam, a mint a sebzett lelke az imában repül Feri felé... milyen drága, jó lélek, alig ismerte, csak két-három év óta és mennyire fájjalja, szinte feloszlik a fájdalomban és én, a ki Ferivel együtt nőttem fel, a ki nagyon szerettem őt, szinte semmit sem érzek! Ó, te drága, kis, nemes lélek.

Hirtelen váltással így folytatták a gondolatait:

— Nemes, erős lelke csak a vidám és boldog embernek lehet... ő, én érzéketlen, durva fatuskó vagyok és jaj, Karolin is hozzám lesz hasonló... el kell válnunk, el kell válnom!

Karolina felállt.

— Nem kísérnél el, Paczi? — kérdezte.

— Nem! — mondta Kadosa Pál.

Semmi kedve nem volt odahaza maradni; félt egyedül lenni a halottal, a kit már közelegni érzett, de mégis nemmi felett, mert így kérdezték: «Nem kísérnél el...?» ha azt mondja: «Kísér el» vagy így: «Gyere velem» bizonyosan vele tart.

Karolinát nyugtalanította a válasz. Ő arra várt, hogy az ura megkérdi majd, hová akar menni, de miután kurtá nemmi felett s így ő most maga kénytelen bejelenteni és ez sokkal kellemetlenebb.

— A szabónőhöz megyek. Gyászruhát kell csináltatnom.

Mosolygott, mert megkönnyebbült a bejelentés után, de már látta is a fekete posztót, a melyet hosszú turkálás után kiválasztott...

— Vegyek neked is? — kérdezte.

— Nem kell... az ilyen külsőségekre semmit se adok! Tudhatnád!

A kicsi asszony meghökken; elszomorodva ejtette le a karjait.

— Azt akarod mondani, hogy én se csinál-tassak? — szinte sírásra görbült a szája.

Kadosa Pál szerette volna pofon ütni magát. Ime új bizonyosság rá, — mormolta — hogy a rideg lényemmel mennyire elfojtom a természetes gondolkodásom... nem, ez így nem lehet tovább! Mégis elváltunk!

— Menj csak kis drágaság és válaszs nekem is! — mondta azután.

Egyedül maradt és száraz szemmel leült Feri fényképe elé. Nézte a katonát, a ki kardján nyugtatva a kezét, keményen állt. Rossz fénykép volt, a póz és a vásáran ünnepi tartás merevségében, de a szem eleven volt; mely tűz és sötét, mint az élő emberé, szinte hipnotizált. Kadosa Pál a szemet nézte.

Mögötte a csend csillogott a bútorokon, egy árva légy veszködött a fálvi ablaktáblán és a bútorok kontúrjai enyhén hajoltak meg a lehulló félhomályban. A nap ferden be hulló sugára diszkrétén visszavonult az ablakon át és a fénykép előtt a két gyertya lángkarjait magasra nyujtva fel, mohón ölegette a levegőt.

Kadosa Pál még mindig a szemet nézte, de az emlékek súlya alatt már elgöngyöldeve ült.

Egy sötét illatát érezte először; felvidéki kis város kocsmájában üldögéltek akkor és Feri a szerelmes kalandjairól beszélt és a terveiről, a nagy reményeiről, a mik már mind leszálltak vele a föld alá, majd az utolsó sétájukra gondolt, éjjel a Kacsavetza görbe kövezeten, alig tíz nap előtt. Milyen keserű volt akkor Feri!

Könnyek szöktek a szemébe és a mint próbálta, hátha visszatartathatná, a szívébe szállt le a zokogás. Megrázta kegyetlenül és olyan tchettelen volt a fájdalom ellen, mint gyermek az óriás karjai között.

— Mi ez? — kérdezte magát, mert küzdeni próbált... de a fénykép szeme mereven nézte, magához vona és megfojtotta a gondolatait, a melyek a figyelmét próbálták elterelni.

Különös dolog történt ekkor. Kadosa Pál elszörnyedve ugrott fel és elmerült arezczal nézte a fényképet. A rémület jeges ujjai a szívében kotorászta, remegett, a hátára mintha jégdarabok zuhanának és a szoba nyirkos barlanggá változott át.

Úgy volt csakugyan. Feri kilépett a fénykép ezüstkeretéből, leszállt a kicsi kápolnából és ott állott előtte, két fejjel magasabban, mint jó maga. A fekete szemét rászögezte, majd oldalt fordult és felemelte a karját. Ez volt a legrémesebb, mert intett, a felemelt karjával neki intett. Hátrálva távozott azután. A kápolna helyén mély üreg feketét, mint merőlegesen megasott sírgödör. Feri megállt benne egész hosszában; feje a tetejét verte. Megfordult, gépi hirtelenséggel, mintha elfordították volna, mint a vasúti kocsit és megint felemelte a kezét. Az ujjá hegye állt csak ki a sötét üregből, a mutatouja volt és begörbült. Intett, másodsor is hívta, azután elűnt.

— Találkozunk még? — Azt akarod mondani, hogy találkozunk még? — kiáltotta utána, de Feri már eltűnt és a sűrűreg helyén kápolna fehérlött.

Karolina frissen tért haza, az elfoglaltság, az ezer részlettel összekapcsolt feladat harmóniájában.

Feri bácsihoz kell mennünk! Az exhumálás dolgot akarják megbeszélni, kért, hogy mi is menjünk el... az ajtóban találkoztam a cselédjükkal!

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

Ámde vizió volt-e csakugyan? Kadosa Pál nem volt tisztában vele. Mintha több lenne a fantáziája egyszerű játéknál és míg a felesége oldalán Feri bácsi lakása felé tartott, úgy tűnt, mintha minden lépés közelebb vinné a sorsa beteljesüléséhez.

— Elmehtünk! — mondta Kadosa Pál és nem említette a vizióját.

— Fölösleges! — mondta a vezérkari százados. Feri bácsi rájuk nézett, a míg beszéltek, de egy szavukat se értette.

— Mert olyan volt, hogy restelt kérni — mondta azután.

Kérdően néztek rá.

— Igen, huszonkét hónapi frontszolgálat után már kérhetett volna helyi beosztást. Még hozzá neurasténias volt. Itt van Károly, ő is megmondhatja.

— Igen, az úgy van! — mondta a vezérkari százados.

— Feri bácsi folytatta:

— Vagy szólt volna legalább. Mondta volna egyszer is: apám én nem bírom tovább... ha restelte maga kérni, én kijártam volna helyette. Domahidy tábornok éppen ma mondta, hogy csak egy szót kellett volna szólnom... de nem árulta el, soha egyetlen szóval se mondotta. Hja, ha én tudom, hogy megelégette.

Kadosa Pál, mióta a szobába lépett, most érzett először igazi meghatottságot. Bizonyos, bizonyos, hogy Feri bácsi könnyíteni akar a lelkén. Szegény öreg ember, azt hiszi, hogy ő okozta a bajt.

Irma sugdolóva beszélt és Feri bácsira mutatott:

— Azóta még egy éjjel se aludt... mindig arról fagat, mondta-e egyszer is, hogy idehaza maradna!

— Szomorú! Nagyon szomorú! — szólt meg Kadosa, először idebenn.

A beszélgetésekből alig is értett valamit; egy-egy drámaiból hang rövid időre felráta, de a figyelme megint visszakalandozott a viziója felé. Egyszer mintha látta volna is Feri a levegőben úszva, a mint intett feléje, de nem volt bizonyos ebben.

Most fordulatot vett a beszélgetés. A vezérkari százados számolt be arról, hogy miket tett Feri hazahozatala érdekében. Kadosa Pál minden erejét összeszedve figyelt, valami olyan végső feszültségben, hogy a százados legközelebb szava, mint hideg aczéllal a levegőbe, a semmibe pattant az agyáról.

— Az exhumálási engedélyt, az utazási engedélyt megszereztem. Már csak az lenne hátra, hogy az utazási engedélybe beíriam annak a nevét, a ki leutazik Feriért... Mielőtt dönténénk arról a kérdéssel, szükségesnek tartom, hogy megemlítsék egy körülményt. En már első nap is megállapítottam, hogy Feri hazahozatalával jobb lenne néhány hétig várni. Most is azt mondom!

— Nem!

— Nem!

A nők tiltakoztak minden halasztás ellen.

A százados nem is mocezzant az ellenvetések alatt; nyugodtan folytatta:

— A t...-i temetőt, a melyben Feri fekszik, néha lövik az olaszok és megmondhatom, bár nem tartozik ide, hogy az illetékes katonai hatóság éppen e miatt nem akart engedélyt adni! Csak a legnagyobb erőfeszítéssel sikerült mégis... Nos? — a hangjában most valami enyhe gúny érzett.

A veszedelem lehetősége mégis változtatott a dolgokon. A nők gyáván néztek Kadosa Pál és Kadosa Pált, de heroizmust várva; a vezérkari százados előadásából nyilvánvaló lett, hogy ő nem vállalkozik; meg is mondta:

— Én természetesen szívesen mennék, de éppen most nem lehet. Sürgős ügyek... nem kapnék szabadságot!

— Természetesen én megyek le! — mondta Feri bácsi, de ugyanezen felállott Kadosa Pál.

— Feri bácsi már öreg és az út nehéz!

Karolina ránézett és egy mozdulatot tett, mintha tiltakozni akarna.

— En megyek! — mondta Kadosa Pál.

Irma szólt meg:

— Te Pali, ha odalenn találkozol Ferivel. Ha eléd állna, a mikor lemegy érte és megkérdezné, hogy mit akarsz itt?

A szemében csillogott a remény.

— Arra nincs semmi esélyesség. Megjött a ruhája, minden holmija, a lelkész is írt, az orvos is, semmi remény! — a vezérkari százados beszélt ilyen keményen.

— Semmi, igazán semmi? — kérdezte inkább a gondolatától Lilla.

— En már az első nap megmondtam, hogy mindennek vége! — szólt Feri bácsi.

— De mégis... hátha találkozna vele! —

makacsodott Irma. A maga támogatására hozzátette még:

— Itt vannak Krasznayék! Azok is kaptak táviratot, egy csomó levelet, megjött a holmi, minden, azután hazahozták, eltemették és egy félév után megjött a fiú. Élt... Azért mondom, hátha Pali találkozna vele.

— Eh, ilyen eset az egész háborúban csak egy volt. Mondhatom, a katonai hatóságok nagyon lelkiismeretesek... nem úgy, mint a civilok! — szólt bosszúan a vezérkari százados.

Kadosa Pálban mégis felvillant a reménység. Hátha erre mutat a titokzatos látomás?... talán azért hívta Feri?

— Csakugyan ha így találkozna vele?

Azonban valami bizonytalan és homályos ösztön ellene mondott a hitének.

Másnap vonatra ült.

— A koporsót azért hozd vissza, ha üresen is! — mondta Irma, a ki javíthatatlan volt a reménykedésében.

— Paczi! Paczikám! Vigyázz magadra! Én úgy félek!

A kicsi asszony alig tudott elszakadni tőle és minden áron vele akart utazni. Végig a pályaudvaron loholt a ballagó gyorsvonat mellett és egyre a kendőjét lobogtatta.

Kadosa Pál boldogan látta a nagy ragaszkodást. Szinte kis, énekes madárnak érezte, a ki melegen belekuperodott a tenyerébe. Lelkesen integetett vissza és nem gondolt vele, hogy az útársai, a kik hideg szívvel nézik, talán mosolyognak rajta és ömlengőnek gondolják.

A vonat már mezők fölött röpítette, de szívében még elevenen élt az édes búcsúzás és látta a kis asszonyát, a mint lábujjhegyre állott, szinte, mintha uána röpülne és a szél kibontotta az egyik fürtjét és lobogtatta a fehér kendő fölött. Mosolyogva gondolt a kintző gondolatára, hogy válni kell a feleségtől. Soha! Soha! — sóhajtott boldogan, kitérta a karjait és briliáns gyűrűjével a kupé ablakába véste: Karolin.

A mint utolérte az éj, már Irma makacs hitén töprengett. Magányosan feküdt a fülkében és igyekezett elképzelni, hogy milyen lesz a Ferivel való találkozás. Látta őt. Egy dombon állt, látszóval a kezében és éppen a kocsiját nézte. A távosóvet egyszerre összesapta és lezaladt a dombról eléje. Sápadt volt, a haja a homlokába esapzott és remegve kérdezte: Mi baj van? Az apám?

Azután látta úgy is, a mint megnyitották a koporsó fődét. Ott feküdt viaszarczzal és a mutatouja görbén az ég felé meredt, csakugyan, mintha hívna valakit.

Nem, egyik se volt az igazi. Valami másnak kellett történni, de hogy mi legyen az, nem tudta elképzelni.

Újra, meg újra emlékébe idézte a képet, a mit odahaza látott. A szeméből, a hivatógó begörbült újjából igyekezett kitalálni, hogy mit, mit jelenten ez a titokzatos integetés és gondolkodott rajta, hogy miért képzei ő, hogy találkozik majd Ferivel. Hiszen az integetés ha jelentene is valamit, még nem jelent, hogy találkoznak. Jelentheti, hogy siessen le érte, talán félt valamitől. Esetleg attól, hogy az olaszok elfoglalják a temetőt és akkor ő nem jut el a hazai földre!

— Mi? Mi lehet? — kérdezgette és kibámult az ismeretlen éjszakába.

Négy szanitécz katona ült mellé a szekérre, a melyen hosszan elnyúlva rőtyögött a kettős koporsó is.

Különös volt idelelen a halál kapuja előtt, de mégis merőben másnak képzelte. Az állandó dörög a hegyeken túlról, néha egy szekér, a melyen véres sebesültet szállítottak, azután nyargaló lovasok és kerékpárosok, egy-egy tábornok nyakig a köpenyébe bújva és lovagló ostarát keresztbe fogva a lóva feje mögött, azután könnyű szekerek, a melyek munitiót és élelmet vittek ugrálva és csörmpölve a hevenyében kövezett úton, egy fogoly-transzport, körül az örök föltűzött szuronyokkal, unottan, a foglyok, a kik cigarettát kértek, majd az erdő ritkás fái között keskenyvágyányú vasút, játék-lokomotívvál, egy aeroplán, a melyről nem tudta, hogy ellensége, vagy jóbarát. Új világ volt ez, ismeretlen és félelmes-ségében is megkapó, de az emberek, a katonák valahogy nem illettek bele a milőbe. A szemek ugyanúgy néztek, az arezok ugyanolyan közöny-

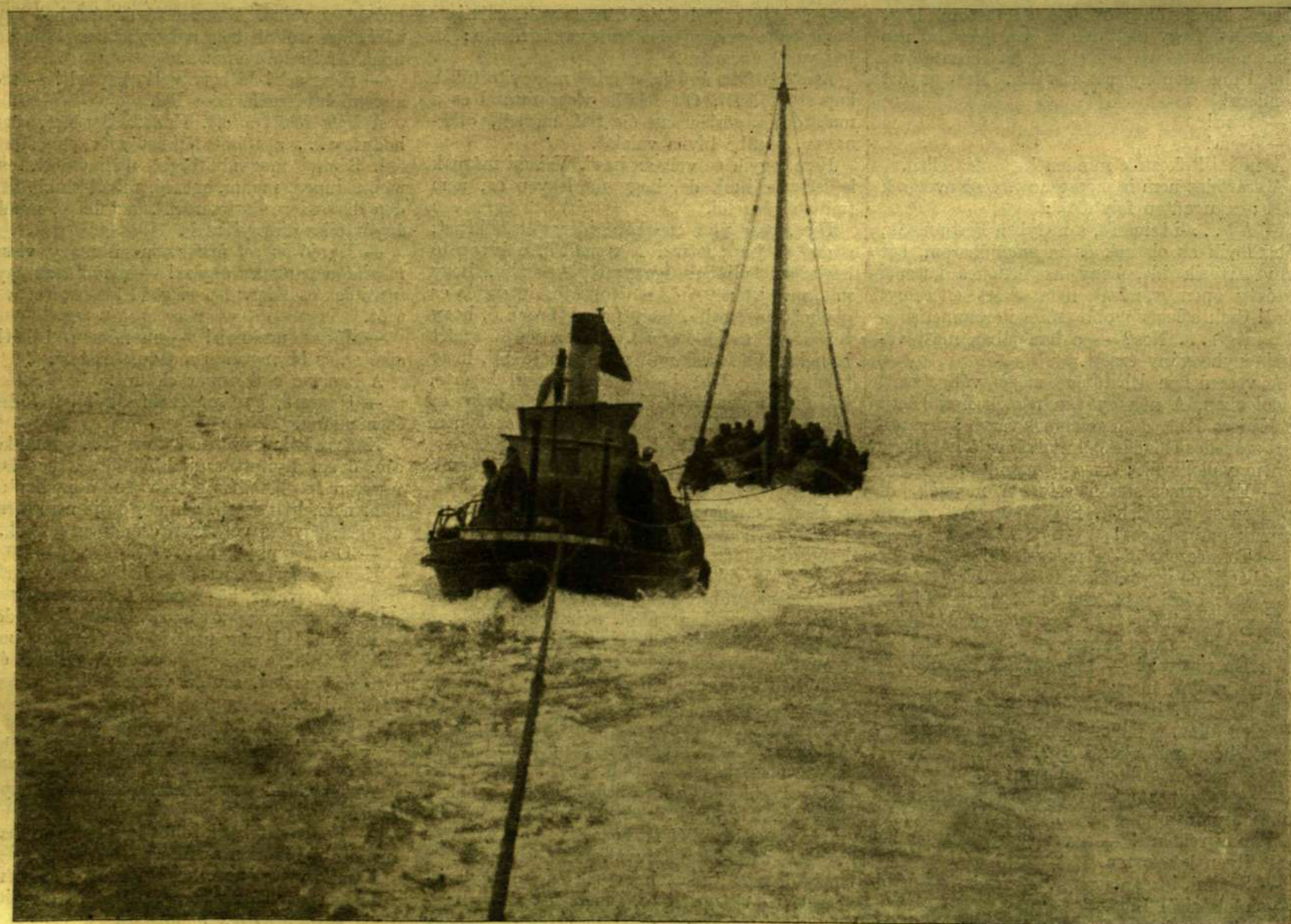
nyel hasították a levegőt, mint a pesti aszfalton. Kadosa Pál egészen mást várt, a lélek megilletődöttségét kereste az arezokon, az utolsó pillanat ünnepességét... nem, az élet ugyan-úgy folyt itt, mint valami nagy üzem helyiségeiben, egy veszedelmesebb üzem helyiségeiben.

— Az ott, a temető! — mondta az egyik szanitécz és kinyitotta a karját.

Egy dombta mutatott, a mely a sötét út végén a távolban napsütésben hevert. A dombtól nyugatra meredek, határ hegyhát emelkedett. Megrakott öszvérek, hátizs

AZ AQUILEJAI HARANGTORONY, A MELYBŐL AZ OLASZ KIRÁLY TRIESZTET SZOKTA VOLT NÉZNI.

GRADÓ ÉS TRIESZT KÖZÖTT MÁR A MI HAJÓINK KÖZLEKEDNEK. — Jelfy Gyula felvételei.

MAGYAR BAKÁK A VELENCZEI SÍKSÁGON.

A PLAVE MÖGÖTT PÁR KILOMÉTERRE AZ OLASZOK ÁLTAL HÁTRAHAGYOTT LOKOMOBILOK ŐRLIK A MAGYAR KATONÁK RÉSZÉRE AZ OLASZ GABONÁT.

CAMBRAI, A HOL MOST A NYUGATI HARCZTÉR NAGY CSATÁJA FOLYIK.

A DOLLÁRKIRÁLYSÁGOK TÖRTÉNETE.

AZ ELSŐ ASTORTÓL CARNEGIE ANDRÁSIG.

Elmondja BALLIA MIHÁLY.

(Folytatás.)

A Vanderbiltek új nemzedéke.

Kornéliusz és William K., a főörökösök, teljes üzleti felkészültséggel vették át atyjuknak roppant vállalatát. De első teendőjük, melylyel kielégítették a közérdeklődést, mégis az volt, hogy pompás otthont építettek maguknak, mindketten az 5. Avenuen, melyek pazar fény dögében túltettek atyjuk gránitpalotáján is. Maga Kornéliusz öt millió dollárt költött a saját otthonára s hogy néhány virágágya is legyen hozzá, lebontatott egy szomszédos házat, annak telkén rendeztetette be kertjét 400,000 dollár költséggel. Az egyik öcsese, Vanderbilt George a magányt kedvelte inkább s a North-Carolin hegység közepében hat millió dollárt adott ki egy fejedelmi kastély építésére és szép kitarással szerzett hozzá óriási birtokot, melyből 20,000 hold a vadászterület. Ezekben a palotákban a Vanderbiltek csak az évek egy részén át laknak, a nyarat newporti kényelmekben szokták tölteni.

Kornéliusz és William egyébként ott folytatták, a hol atyjuk abban hagyta: újabb meg újabb vasutakat szerettek a már meglevőkhöz, s az 1893-ik év elején a Vanderbilt-féle vasút-vonalak hossza meghaladta a 12,000 mért-földet, értékük több száz millióra rúgott s évente több, mint 60 millió dollár bruttó nyereséget hajtottak. Az új Vanderbiltek abban is követték atyjuk példáját, hogy minél többet igyekeztek hatalmuk körébe vonni Pennsylvanias mesésen gazdag antracizt-szénbányaterületeiből. Vasúti érdekeltségeik, melyeket Pennsylvanias legjövendőbb vonalainál váltak, lehetővé tették számukra, hogy megközelítsék céljukat.

Külön és érdekes történetet lehetne írni arról, hogyan kerítették hatalmukba e vasutakat az antracizt-bányákat. Eleinte abban vetélkedtek egymással, ki szállítsa olcsóbban a szenüket. De

abban az órában, mikor a vasútkirályok egyike arra a gondolatra jutott, hogy miért érjék be a pusztá szállítással, holott övéké lehetnének az egész óriási szénterületek: a bányatulajdonosok sorsa meg volt pecsételve. A vasutak terve fölöttébb egyszerű volt. Azon kezdtek, hogy óriási mértékben feleségülték a szállítás díjtételeit. Mikor az sem volt elég, minden úton-módon megnehezítették, vagy lehetetlenné tették a termelt szén elszállítását, a többi közt azzal az ürügygel, hogy kevés a rendelkezésre álló kocsi stb. Szóval elkövettek mindent, hogy tönkretessék a bányatulajdonosokat s leszállítsák birtokuk értékét. A bányatulajdonosok a bíróságokhoz menekültek, a polgári pereknek egész kigyóírása támadt, de dolognak mégis az lett a vége, hogy a tönkretett bányavállalkozók egy része kénytelen volt átengedni birtokát olcsó áron a vasutaknak.

Harcz a fekete gyémántért.

Pennsylvania dúsz antracizt-területeinek több, mint felerészét a Philadelphia and Reading-vasút kerítette hatalmába. A Reading-vasút! A Vanderbilt-vagyon történetében ennek a vasútnak, mint tudjuk, már volt némi, nem éppen dicsőleges szerepe. Vanderbilt William Henry szerezte meg részvényeinek egy bizonyos mennyiségét, mikor e vasúttal szövetségre lépett a Pennsylvania-vasút ellen, de aztán meg-egyezett a közös ellenséggel, a Reading-vasutat pedig cserbenhagyta, főembereit vagyonai romlásukba döntötte. Vanderbilt Kornéliusznak tehát volt némi köze a Reading-vasúthoz, de a részvények többsége s a vezetés egy philadelphiai másodrangú pénzemberekből álló csoport kezében volt. Ez a philadelphiai csoport egy Mc Leod nevű urat választott meg a vasút elnökévé. Elég szerencsétlenül, mert Mc Leod kétségte-lenül nagy üzleti talentumával több személyes becsapást egyesített, mint a mennyi a vasút érdekében kívánatos volt. Azonkívül meg-gondolatlanságában attól sem riadt vissza, hogy újat húzott a pénz oly igaz hatalmasaival, mint a Vanderbiltek s a velők egyenlő rang-ban levők.

Mc Leod elismerni való czeltudatossággal látott hozzá terveinek megvalósításához s nem kevesebbre tört, mint az antracizt-szén-termelést kizárólag a maga számára foglalja le, vasútját, a Reading-vasutat pedig a bérbevett szénzállí-ó és helyiérdekű vasutak hálózatával egészítve ki, bevegve Pennsylvanias széntelepeitől egészen New-England szívéig. Ezzel aztán kivívta maga ellen a leghatalmasabb ellenfeleket, a kikkel szembetalálkozhatott: a Vanderbilteket és Morgan Pierpont Johnnt.

A Vanderbilt-család egyébként nem állt a leg-jobb viszonyban Morgannal, mert mindig hadi-lábon álltak egymással a hatalomért, de most, ezzel a vakmerő emberrel szemben, egymásra találtak. A titkos szövetséget megkötötték. Megállapodtak, hogy Mc Leodot megbuktatják és vasútját tönkreteszik. A mivel hármas célzt érnek el: közösen hatalmukba ejtik a Philadelphi and Reading-vasutat, kezét vetnek a bérbevett vasutak hálózatára is, végezetül pedig lefoglalják maguknak a rendelkezés felétlen jogát az antracizt-szén-telepek nagy részénél.

A háború a rendes háborúk formáitól eltérve, minden hadüzenet nélkül indult meg. Kezdődött azzal, hogy a Vanderbilt-Morgan-csoport, egészen felelőtlenül, mindenféle igazalmas hírt jut-tatott be az újságokba arról, hogy a szenkombi-nációkra nézve fölöttébb kedvezőtlen törvé-nyek alkotása áll küszöbön. A Reading-részvé-nyek árfolyama rögtön alábbszállt a börzén. Aztán újabb és a Reading sorsára nézve még véresebb álhírek kerültek sorra. Hogy a Philadelphia- és Reading-vasút vagyoni viszonyai a lehető legrosszabbak. Minthogy Mc Leod csakugyan nagy adósságokat halmozott fel, hogy elvégezhesse a terveinek megvalósításához szükséges nagyszabású építkezéseket, a hír, elevenre talált. A hitelzők újabb meg újabb fizetést követeltek s Mc Leod, hogy eleget tehessen követelésüknek, új kölcsönöket kötött. Ez sem tarthatott sokáig, mert a vasút, hitelét veszítve, hováhamarabb zárva találta minden pénzforgását. A philadelphiai tőkepénzesek már maguk is nagy összegek erejéig voltak kényte-lenek kölcsönügyleteket kötni s biztosítékul

Reading-részvényeiket kötötték le. Mikor a részvények árfolyama hanyatlott, felszólították őket, hogy fizessék vissza tartozásaikat. Mint-hogy pedig akár hajlandóság, akár képesség hiánya miatt nem fizettek, a letétbe helyezett 50,000 részvényük piacra kerültek. Ez a művelet még jobban leszorította a Reading-részvé-nyek árfolyamát.

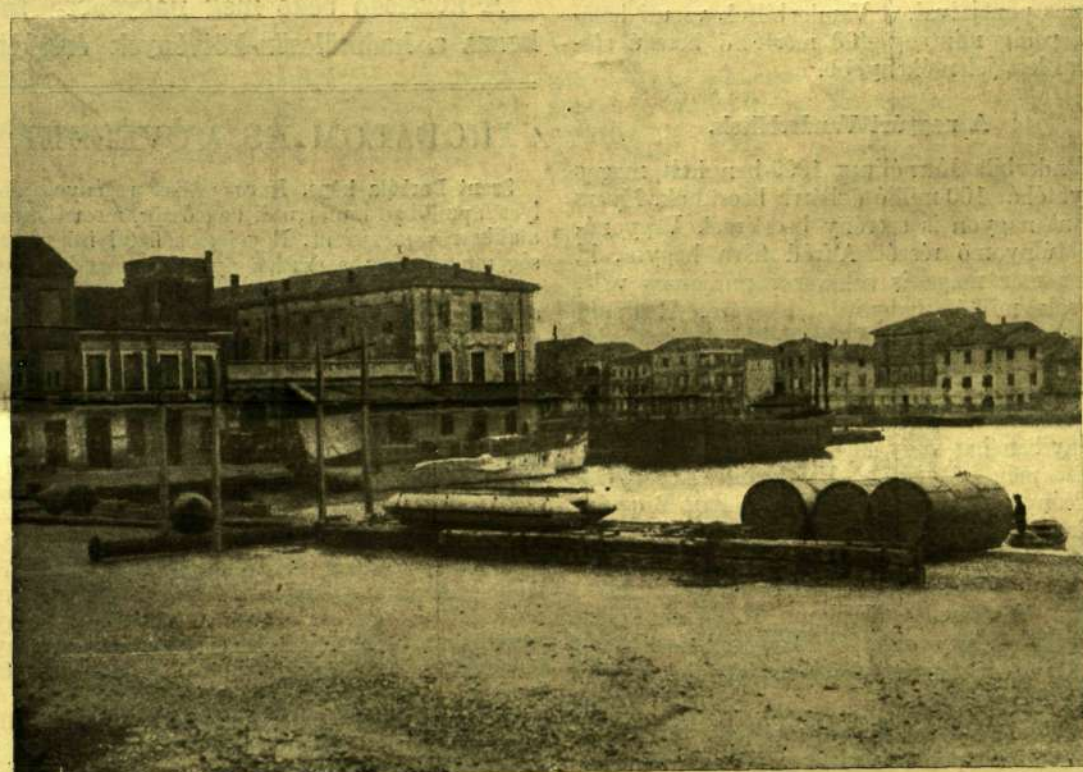
A Vanderbilt-Morgan-csoport így lassan-las-san reáknyszerítette a philadelphiai nagytőké-sek többi, egyébként vagyonilag erős részét is, hogy nagy veszteséggel piacra vessék Reading-részvényeiket. E részvények túlnyomó részét a Morgan Pierpont és társa cég és a Vanderbilt-ház nyomban felvásárolta, megosztzkodott rajta s a részvények többségének birtokában, feltétlen urai lettek a Philadelphia-and Reading-vasútnak, óriási széntelepeiknek és teljes pénz-forgalmuknak.

Hogy mi következett ezután? Elsősorban ter-mészetesen az, hogy a Vanderbilt-Morgan-cso-port nyomban felemelte az antracizt-szén árát tonnánként 1-25—1-35 dollárral. A tél köze-led-ével pedig minden esztendővel még nagyobb és nagyobb összegekkel. A mellett oly zsarnokai voltak bányamunkásaiknak, hogy 1902-ben Amerikának addig egyik legnagyobb szén-bányász-sztrájkja tört ki telepeiken. 150,000 férfi és fiú lépett sztrájkba, s minthogy a pénz-mágnások nem engedtek, a sztrájk 168 napig tartott. Végre is Roosevelt elnöknek kellett

AZ OLASZOK ÁLTAL EMELT EMLÉK-OSZLOP A MONTE SAN MICHELEN, MELYRE AZ OLASZOK EZT A FELIRÁST VÉSTÉK:

«Ezen a csúcson testvérsültek a halálban az olaszok és magyarok, a kik az életben hű kötelességteljesítéssel harcoltak.»

GRADÓ FŐTERE A VISSZAFoglalás UTÁN.

közelélnie, hogy a bányatulajdonosok az állam kiltásba helyezett büntető hatalmával szemben meghátráljanak.

De a Vanderbiltek nem érték be az antracizt-szénbányák birtokával. Szemet és kezét vetet-tek 6k Pennsylvania, Maryland, West-Virginia, Ohio és más államok barnaköszén-bányáira is. Egy 1907-ből való hivatalos jelentés szerint a keleti s a középső-nyugati államok legtöbbjé-ben övék a barnaköszén-telepeknek mintegy felerésze.

A törvényhozás kegyében.

Myers merőben színtelennek és minden kü-lö-nösebb egyénibb tulajdonok nélkül valónak mondja a Vanderbilt-család harmadik nemze-dékét. De a példák egész tömegével szolgál arra nézve, hogy a késő utódok is az élet mily eleveniséggel tudták megtölteni az első Vander-bilt módszereit és hagyományait.

Mindenekelőtt: változatlanul súlyt vetettek rá, hogy megtartsák a parlamenttel a jó vi-szonyt. Más szóval, hogy New-York állam tör-vényhozása rendelkezésükre álljon, mint elő-deiknek is mindig. A kölcsönös jóviszonynak szemléltető példaként említi Myers a törté-netet: hogyan foglalták le a Vanderbiltek minden ellenszolgáltatás nélkül New-York vá-ro-sának egy egész városnegyedét.

OSZTRÁK-MAGYAR MUNICIÓZS OSZLOPOK A PRIMOLANÓI VÖLGYZÁRÓBAN.

MARS UTJA A HADIKÖLCSÖN ARANYKEREKÉN.

E végből Harlemtől északra és délre magababbarra kellett emelni a vasúti pályatest szintjét. Az 1892-iki állami törvényhozás, melyet Myers köztudomás szerint korruptnak mond könyvében, törvényt hozott, mely a várost kötelezte a sokvágányú új vasúttal 1.200.000 dollárnyi költségeinek viselésére oly költségvetés alapján, melyet a vasúttársaság készített el. A pályatest, mely mértőföldek hosszán a város területét foglalja el s egyedül és kizárólag a Vanderbiltek tulajdona, így kizárólag közpénzen jutott ajándékol a New-York Central használatába.

A Vanderbiltek két új nagy vasutat szereznek.

Az efféle parlamenti rendszabályokat New-Yorkban és sok más államban rendszerint oly körmonfont törvényalkotásokba foglalták, hogy a nyilvánosság csak akkor vette észre a bennök elrejtett célzatokat és fenntartásokat, a mikor a törvény már életbelépett s a bajon nem lehetett segíteni többé. New-York államban például több olyan törvényt hoztak, melyek hatásai-ban lehetetlenné tették az Erie-esatorna versenyét a New-York Central-vasúttal. Pedig az Erie-esatorna az állam vállalata volt és 100 millió dollár költségen építették.

De mindez csekélységgé törpül azzal az 50 millió dolláros nemzeti ajándékkal szemben, melyet Vanderbilt William K. kapott 1898-ban New-York állam törvényhozásáról. William elhatározta, — s természetesen nem bíza tervét a nagyharangra — hogy a New-York-Central-vasutat egyesíteni fogja egy központi igazgatás alatt a Lake Shore-vasúttal. Az egyesítésnek kettős célja volt. Az egyik az kisebbik az üzletvezetés költségének leszállítása; a másik ki fog tűnni a következőkből.

A dolog megértéséhez ismerni kell a Vanderbilte-féle vasutak némely tulajdonjogi sajátosságait. A Vanderbiltek volt, mint tudjuk, a New-York-Central- és a Hudson River-vasút. Viszont ez utóbbi, mint részvénytársaság, tulajdonosa volt a Lake Shore-vasút részvénytöbbségének, a Lake Shore-vasút pedig, a maga 50 millió dollár tevő részvénytőkéjével más vasutak törzsrésztvényese volt s így tovább.

Vanderbilt William az 1897-ik év végén hétszázalékos osztalék megállapításával mesterségesen felhajtotta a Lake Shore-vasút részvényeinek árfolyamát 115 dollárról 200-ra. A végből tette ezt, mert igazolni akarta, miért fordít a New-York-Central 100 millió dollár értékű $3\frac{1}{2}$ százalékos kötvényét a Lake Shore-vasút hétszázalékos törzsrészvényeinek megvásárlására. Vanderbilt William ugyanakkor a New-York-Central-részvények árfolyamát is jelentékenyen felhajtotta.

Mind e művelet célját gondosan titkolta mindaddig, míg a tervet 1898 február havának elején meg nem valósította. E napon, beszéli Myers, összeültek Vanderbilt William és igaz-

gatótársai s elhatározták, hogy megvásárolják a Lake Shore-vasút részvényeit. Az ülést aztán a szokott formások közt bezárták s most ugyanazok az urak, kik résztvettek benne, leültek egy másik zöld asztal mellé s megnyitva a Lake Shore-vasút igazgatósági ülését, ünnepiesen elhatározták, hogy elfogadják a New-York-Central ajánlatát.

Csak hogy ekkor egy nagyon kellemetlen fölfedezést tettek. Tudniillik azt, hogy New-York államnak a részvénytársaságokról szóló törvénye kifejezetten tiltja, hogy valamely társaság kötvénytartozása nagyobb legyen részvénytőkéjének értékénél. Szerencse volt, hogy rendelkezésre állt New-York állam törvényhozása. Egy gyorsan megalkotott módosító törvény lehetővé tette a vásárt, kimondva, hogy a részvénytársaságokról szóló törvény tilkó 24-ik paragrafusa nem vonatkozik — a vasúttársaságokra.

Rövid idővel ezután vetettek szemet a Vanderbiltek a Boston- és Albany-vasútra. Ezt a vasutat túlnyomó részben állami költségen építették s az állam jelentékeny érdekeltsége útjában állt a vásárnak. De nem sokáig. Az állami részvénytulajdon lassan-lassan egy magántársulat tulajdonába szivárgott át, 1899-ben pedig a massachusettsi parlament végleg törölte az állam tulajdonjogának maradványát, a menyinyben a nagyjövedékű vasutat örök időkre bérbeadta a Vanderbilteknek évi 2 millió dollár ellenében. E szerencsés művelettel a New-York-Central-vasút most már közvetlen összeköttetésbe jutott Bostonnal és New-England számos pontjaival, a Vanderbiltek vasuti hálózata pedig mintegy 400 mértőföld hosszú sín-párral lett jelentékenyebb.

A nagyúri Vanderbiltek.

Vanderbilt Kornéliusz 1899-ben halt meg s hagyatékát 100 millió dollárba becsülték, Myers szerint nagyon is szerény becsléssel. Vagyonának túlnyomó részét Alfréd fiára hagyta, ki akkor már maga is sokszoros milliomos volt, de sok milliót hagyott feleségére, Reginald fiára és két leányára. Legidősebb fiát, az ifjabb Kornéliuszt csak néhány millióval elégtette ki, mert nem helyeselte házasságát. A főörökös egyenlített ki utóbb az egyenlőtlenséget, a mennyiben hat vagy hét millió dollárt ajándékozott még bátyjának. Vanderbilt Kornéliusz két leányának egyikét Whitney Harry Peque a gazdag Whitney William C. fia vette feleségül, ifjabbik leánya, tudjuk 1908-ban magyar főúrhoz ment feleségül. Híres házasság volt annak idején Vanderbilt William K. leányának, Consuelának házassága Marlborough hercegével. De ezt a házassági frigyét tizenhárom év múlva felbontották.

A Vanderbilt-család vagyonának törzset a newyorki központi vasutak rendszere alkotja. Az Union Pacific-vasút, melynek élén Harriman Standard Oil-érdekeltsége áll, ez idő szerint

14 milliónyival rendelkezik a newyorki központi vasúttársaság részvényeiből. Myers azt hiszi, hogy a New-York-Central-, a Lake Shore és más Vanderbilt-féle vasutak részvénytöbbsége minden valószínűség szerint a Standard-Oil-csoport tulajdonába megy át. Mert rövid idő kérdése, úgy mond, hogy az Egyesült-Államok valamennyi, vagy legtöbb vasúti járat egy mindenhátó és mindent magába foglaló tröszt fogja vezetni.

Ez semmiesetre sem jelenti azt, hogy a Vanderbiltek gazdagsága csökkenőben volna. Ha kiadják is kezükből azokat a részvénytömegeket, melyek többséget biztosítottak nekik az egyes vasutaknál, még mindig óriási részvény- és kötvény-vagyon marad birtokukban. Az Astorok és más dúsgazdag vagyonok urai 1867-ben nyugodtan bízták a New-York-Central-vasút vezetését az első Vanderbilt fölényes vezetésére. Úgy lehet, a Vanderbiltek most élő nemzedéke épp oly bizalommal látja átsiklani a vezetést Harriman kezébe. A New-York Central-vasút mindenesetre még a Vanderbilt-családé s a vasút 1907-ben, Moody szerint, 84 millió dollár tiszta nyereséget hajtott.

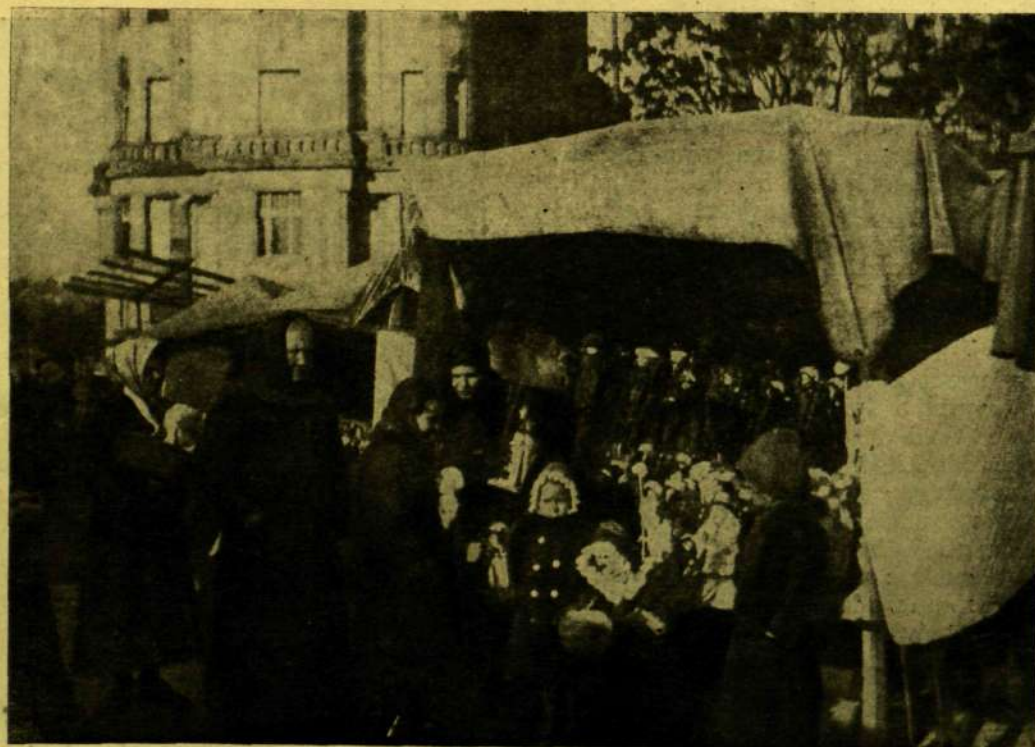
A Vanderbilt-vagyon még fennáll, a család hatalma sem csökken, de a vagyonalapítók hagyományai elhalványult s a kezdés kiesett a Vanderbiltek kezéből.

(Folytatása következik.)

A közeledő béke még nagyobbra fokozza a hadikölcsön-kötvények értékét.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Szent Borbála képe. Havas Alisz regénye, melyet lapunkban mutattunk be először, most könyv-alakban is megjelent. Egy izmos fiatal férfi tehetség mutatkozik meg ezzel a nyilvánosságnak, olyan munkával, a mely egyszerre meggyőző mindenkit arról, hogy igazi írói tehetséggel van dolga, a ki e mellett komolyan is veszi írói tevéységét és magus cselokra tör. Erősen gondolkodó és finoman megfigyelő leány ad számot arról a képről, a melyet a világról s az emberi, különösen a női lélekről alkotott magának. Regénye mögött a háború terjeszkedik mint komor háttér, a mely beleavatkozik az életsorokba, beleszívdik az emberek minden gondolatába, kifüggat szokott életéből mindenkit, komplikációkat teremt, sima pályán indult sorsokat bonyolult, kalandos helyzetekbe sodor s a lelkekben új érzéseket lop bele, módosítja a régiéket. A mese, a magyar leány szerelmi története egy fiatal oroszszal, a mely egy tengerparti fűrdőben, közvetlenül a háború előtt kezdődik s ugyanott végződik, első izgalmaival, a lelkek föllendülésével, majd válságos küzdelemével, az általános hangulat és a személyes vágyak összeütközésével s a végén az elragadó szép szomorúságú lemondással. A legértékesebb elemek közé tartozik a regényben a háborús hangulat fejlődé-

KRAMPUSZ-VÁSÁR A BUDAPESTI KÖZPONTI VÁSÁROSARNOK ELŐTT.

sének és alakulásának a rajza: az első napok hazafias lelkesedése, a melybe csak előjött a hangzik bele az aggodás a harczterre induló családtagok sorsáért, az első harczok hírei, a nagy válságos csaták, a kárpáti harczok feszült izgalma, a hadikórházak különös levegője, szenvedő sebesült katonák, az ápoló hölgyekkel, a kik a maguk temperamentuma szerint szent komolysággal, szenvedélyes odaadással vagy flirtölő léhasággal végzik dolgukat, később a lelkek belefau-lása a háború retentő egyformaságába, a vigasztalan vége-várásba, az embereknek beleilleszkedése a háború által teremtett helyzetekbe — minden, a mit valamennyien láttunk és átélünk, megismétlődik szemünk előtt a regényben. Havas Alisz igazi író módjára látja és tudja érzékelteni az életkörülmények kapcsolatát az egyes emberek sorsával és lelki életével; alakjai élesen, tiszta vonásokkal válnak el a háttérüktől és egymástól s az egyéni vonások biztos egyensúlyllyal vannak összeillesztve a tipikusokkal, minden alakjának megvan a maga egyéni reliefje és emberi csoportokat jellemző perspektívája. Nem egy olyan motívumot ragad meg és tud kifejezteni, a melyet csak igazi író vehet észre, mint pl. a rutén pap-házban a faji vonások ellentmondása azzal a magyar gondolatvilággal, a melybe beleélté magát. A temperamentum-különbségek az emberek között, melyek legelőször különböztetik el őket egymástól, mindenütt világosan érezetve vannak. Képeket is erőteljesen és biztosan tud rajzolni, — Velence képe közvetlenül a háború előtt, a hadikórház élete, a család a háborúban, — a legtöbb kép a regényben tiszta körvonala, levegős. A befejező kép pedig, a mely újra összehozza és együtteszt is választja a szerelmeseket a háború után, olyan mély és erős hangulatú s megírás dolgában is annyira erős, hogy szívesen elfeledjünk érte azt a zökkenőt, melyet a kompozícióban okoz. A *Szent Borbála képe* még csak kezdet, első próbálkozása egy kiváló tehetségnek, de már is olyan értékeket tár fel, hogy a legnagyobb érdeklődést kelti az író további pályája iránt. A könyv szép kiállításban a Franklin-Társulat adta ki; ára 6 korona.

Filozófiai szótár. A *Kultúra és Tudomány* című vállalatban, melyet gondos megvilágítással és csinos kiállításban ad ki a Franklin-Társulat, hézagpótló új könyv jelent meg: *Enyovári Jenő* kis filozófiai szótára. Ilyen könyv eddig egyáltalán nem volt magyarul, holott nagy szükség van rá különösen manapság, mikor a filozófia iránti érdek-

lődés kezd a laikus olvasókörzség körében is föllendülni. A nem-szakembernek, a kezdőnek és az érdeklődőnek nagy szüksége van ilyen szótára, a mely megvilágítja a filozófiai művekben előforduló műszavakat, megmagyarázza jelentésüket és ezzel lehetővé teszi a műszavakkal minduntalan operáló filozófiai irodalom megértését. *Enyovári Jenő* kitűnően oldotta meg feladatát, melyet maga elé tűzött: a szűkre szabott terjedelemben daczra világosan és közérthetően, bár tömör összefoglalásban adja a műszavak magyarázatát, körülbelül mindent fölöl, a mire szükség van s a hol kell, tájékoztat az egyes műszavak történetéről, fontosabb régi definícióiról is. Alapos filozófiai tudás, komoly ambíció és lelkiismeretes gondosság műve a kis könyv, a mely ismeretterjesztő célzt szolgál ugyan, de megvan a maga tudományos értéke is. Filozófiai műveltségünk terjedésének és mélyülésének kiválóan jó szolgálatokat fog tenni. A tetszetős kötésben megjelent könyv ára 8 korona 20 fillér.

A Jó Pajtás. Benedek Elek képes gyermeklapja legújabb december 9-iki számába *Feleki Sándor* írt verset, *Balla Ignác* elbeszélést, *Schöppfin Aladár* érdekes cikket, *Dánielné Lengyel* Laura folytatja regényét, *Fabianne Bicsó* Ilona szép képet rajzolt, *Nászai Elza* mesét írt. Az *Emmi Csodasorcsóban* című regény, kis krónika, tarka mese, a rejtvények, szerkesztői ázenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, negyed évre 3 korona egyes szám ára 24 fillér. Mutatványszámot kívánatra küld a kiadóhivatal. IV. ker. Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAI

November 29. Az orosz bolsevik-kormány szikratáviratot küldött az összes hadviselő államok kormányainak, a melyben felszólítja őket a fegyverszünet és az általános béke tárgyában való tárgyalások megkezdésére. Az ajánlatot a mi kormányunk és szövetségeseink kedvezően fogadta. A nyugati harczterén Poelcapellénél, Beelaere és Gheluvelt között erős tüzelés. Cambraitól délnyugatra elphint a harcz. Moeuvres és Bourlon között, Fontaine és Crevecoeur mellett a tűz időnkint fokozódott. Az orosz harczterén a Brenta mentén és a Tomba-hegyen orosz támadásokat visszavertünk.

November 30. A nyugati harczterén Flandriában délután a houthoulti erdtől Zandvoordig élénk

tüzérségi harczok. A Cambrai-i csatatéren Bourlonról nyugatra a németek visszaverték az angolok támadását. Egyebütt tüzérségi harcz és rohamcsapatok vállalkozásai. Az orosz harczterén Veneziában növekvő tüzérségi tűz.

December 1. A nyugati harczterén Cambrai mellett a csata újból nagy hevességgel fellángolt. A németeknek állásaik megjavítása céljából intézett ellentámadásai teljes sikerrel jártak. Moeuvres és Bourlon között és Fontaine és La Folie-ből kiindulva az angolok Graincourt, Anneux és Cantaing falvakra vetették vissza. A németek Bontoux mindkét oldalán a Scheldétől felfelé rohammal elfoglalták a folyó nyugati partján levő magaslatokat, áttörték az első ellenséges vonalakat, elfoglalták Gonnelleu és Villers-Guislain falvakat. 4000 angol elfogtak és több tüzeg zsákmányoltak. Az orosz harczterén a Monte Perticán orosz előretöréseket visszavertünk.

December 2. A nyugati harczterén Flandriában a tüzérségi tűz Passchendale mindkét oldalán a legnagyobb heveségre fokozódott és éjjel is erős maradt. Cambrai mellett még folynak a harczok. Az Inchtól Bourlonig terjedő szakaszon a németek sikeres vállalkozásai után délután élénk tüzérségi tevékenység fejlődött ki. Moeuvresről nyugatra a németek tüzkben elfojtották az angol gyalogság támadását; Moeuvresről keletre vonalaik előtt omlott össze. Masnières falut az ellenségtől megisztították s az ellenség ellentámadásait visszavetették. Az Epehyből kitört indiai lovasságot összelőtték. Az angolok különösen súlyos veszteségeket szenvedtek. Az orosz harczterén a Monte Perticán ismét visszavertünk egy orosz támadást.

December 3. Az orosz arcvonal számos szakaszan hadosztályról-hadosztályra és hadtestről-hadtestre fegyvernagyváltás jött létre. Egy orosz hadsereg a Pripjet területén a szövetségesek szembenálló parancsnokságaival formális fegyverszünetet kötött. Egy orosz küldöttség tegnapelőtt átlépett vonalainkon, hogy a szövetséges hadseregek meg-hatalmazottaival az egész orosz arcvonalra kiterjedő fegyverszünetet kössön. A fegyverszüneti tárgyalásokon a mi hadvezetőségünk külön meghatalmazással bíró főbbangú vezérkari tiszték képviselik. Az orosz küldöttség tovább utazott a tárgyalások színhelyére, Breszt-Litovszkba. Az orosz harczterén nincs újság.

December 4. Tegnap délután megkezdődtek az orosz arcvonalon a fegyverszünetre vonatkozó tárgyalások. A nyugati harczterén Poelcapelle és Gheluvelt közt nagy heveségű tüzérségi harcz.

Most jelent
meg az

UNIVERSUM

8-ik
(új háborús) kötete

Haditechnikai olvasmányok: a száraz-földön, a vizen, a vízben és a levegőben vívott harcok újszerű fegyvereinek,

a haditechnika csodáinak

a leírása, a harcszintereknek, a hadsereg táplálásának ismertetése; a természettudományok, a földrajz és az egészségtan köréből való olvasmányok

Évkönyv a család és ifjúság számára

Szerkeszti HANKÓ VILMOS dr.

Sok képpel * Ára kötve 15 korona

✱ Kapható minden könyvkereskedésben. ✱

Dolgozataikkal
közreműködtek:

Dr. József főherceg
Bárany Béla
Barcza Imre
Bogdányfő Ödön
Bozóky Endre dr.
Cserey Adolf dr.
Dorner Béla
Dorner Emil
Garády Viktor
Halász Gyula
Hankó Vilmos dr.
Heller Bernát dr.
Hosvay Lajos dr.
Jeamlong Győző
Keller Oszkár dr.
Kerekes I. Zoltán dr.

Most jelent
meg az

Dolgozataikkal
közreműködtek:

Konek Figyes dr.
Krebsz Ernő
Lasz Samu dr.
Mende Jenő
Németh József
Pásztor Árpád
Postalvai Tulok
István
Rákosi Viktor
Szahlander Lajos dr.
Szekeres Kálmán dr.
Szilády Zoltán dr.
Tompá János dr.
Ujj Gyula
Welwart Benő
Windisch Richard dr.

Gheluveltől északra angol gyalogság támadását a németek elutasították. A Cambrai-i csatátér északi szakaszain Inchy és Bourlon közt a tüzéségi tevékenység élénk volt. A déli szakaszokon Maar-king és a Peronneból Cambraibe vezető út között igen heves helyi harcok. A németek szívósan védett árokrendszereket ragadtak el az angoloktól s ellentámadásokkal szemben is megtartották La Vacquerie falut a németek rohammal elfoglalták. Az olasz harcmezén helyenkint fokozódott a tüzéségi tűz.

A «VASÁRNAPI UJSÁG»

65-ik évfolyama.

A «Vasárnapi Ujság» a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap évenként több mint 130 íven s több mint másfél ezer képpel, legjellegesebb hazai írónk és művészeink közreműködésével jelen meg.

A «Vasárnapi Ujság» színes képmel-lékleteket is ad, több színben művészileg ki-vitt képeket.

Előfizetési feltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 7.50 korona, félévre 15 korona.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

Tudatjuk olvasóinkkal, hogy mellékletünk, a Világképek papírhány és az előállítás nehézsége miatt december 31-én megszűnik.

HALÁLOZÁSOK.

Hősi halált haltak: MICHELSEZ PÉTER tatabi főgimnáziumi tanár, a 61-ik gyalogezred tartalékos főhadnagya, az olasz harcmezén. — Dr. VÁRNAY ANVÉN miniszteri segédfelelőse, tartalékos tüzérhadnagya, 30 éves korában, az olasz harcmezén. — BREZNAV JENŐ PÁL a 20-ik honvéd tábori tarackezred tartalékos hadnagya, az olasz harcmezén. — FODOR GYULA tartalékos honvéd-

hadnagya, 23 éves korában, a harcmezén szerzett betegsége következtében.

Elhunytak még a közelmúlt napokban: RÁDÓ GYULA, Hajdu vármegye nyug. alispánja 82 éves korában, Debreczenben. — SZÁHLENDER KÁROLY, nyug. államvasuti főfelügyelő, a belényes-vaskövi vasúttársaság vezérigazgatója 88 éves korában, Nagyváradon. — BARANSKI SÁNDOR, nyug. kir. főmérnök, a földművelésügyi m. kir. minisztérium gazdasági műszaki hivatalának mérnöke, 78 éves korában, Maglódon. — Idős rózsahegy dr. DEREANO ISTVÁN, nyug. miniszteri tanácsos, budapesti kincstári jogügyi aligazgató 78 éves korában, Budapest. — Dr. FÁBRY ÁRPÁD, a borsodi bányatársulat bányaeorvosa 61 éves korában, Rudabányán. — Nagy SÁNDOR, nyug. elemi iskolai igazgató, 68 éves korában, Kovásznán. — Hegyesi VILMOS, a kolozsvári hírlapírók gárdájának egyik legrégibb, érdemes tagja, Kolozsvárott. — Mezőszentmártoni ifjabb JÁNOSY György, 28 éves korában, Déván.

Öz. FÁBRY KÁROLYNÉ, szül. Einsle Henriette, a Rozsnyói Jótékony Nőegylet volt elnöke, 89 éves korában, Rozsnyón. — Öz. hűdvégi gróf NEMES VINCCZÉNÉ, szül. kapriói báró Wodianer Gabriella, 81 éves korában, Komjáton. — WIEDERMANN KÁROLYNÉ, szül. Mayer Anna, 79 éves korában, Budapest. — Öz. HERCZFELD SALAMONNÉ, szül. Weil Adél, 77 éves korában, Budapest. — HLAVAY György építőmester felesége, szül. Janitssek Anna, 62 éves korában, Budapest. — PAPVÁRI PIROSKA, Papvári Kálmán honvédeztudós leánya, 16 éves korában.

A hadikölcsön sikere is segít meggyőzni ellenségeinket a békekötés szükségességéről.

Szerkesztői üzenetek.

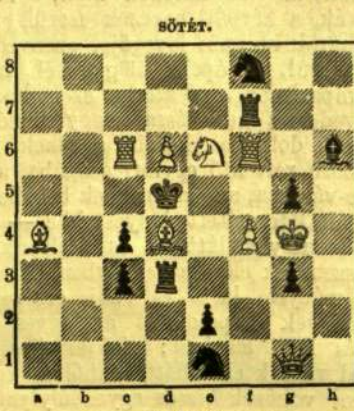
Hálátlanok. A csár. Az első vers jogosult felháborodást fejez ki, sajnos, prózái, lendület nélkül módon. A második sem érzeni ki semmit a csár sorsának tragikumából.

Ábel. Patak partján stb. Kevés az olyan mondani- valója, a mit érdemes elmondani a nyelvnek sincs poétai íze.

Egy játékbabáról stb. Van a kis versben valami, de inkább mögöttes van, mint benne, fennakadt a kifejezés nehézségein. A technikája sem áll színvonalon.

SAKKJÁTÉK.

3081. számú feladvány Togstad J. J.-től.

Világos indul és a harmadik lépésre matot ad.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 45-dik számában megjelent képtalány megfejtése: Volt, nincs.

Feladvány szerkesztő: Holtsay Pál

Szerkesztőiroda: Budapest, IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

Új szépirodalmi könyvek

DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

ENYÉM VAGY!

REGÉNY

Ára 6 korona

A «Tüzpróba» kitűnő szerzőjének új regénye, a melynek érdekfeszítő, fordulatossága cselekménye a magyar előkelő világ körében, nagyrészt főrangú magyar huszártisztek között játszódik le.

FELNER-DÉNES PÁL

AZ ÁRNYÉKEMBER

FANTASZTIKUS REGÉNY

Ára 6 kor. 60 fillér

Olyan ez a fantasztikus regény mint egy opium-álmom: eleinte szelíden ringat, majd örvénylő érzések, vad szenvedély és tomboló gondolatvihar misztikus szimfoniája...

KISS JENŐ SÁNDOR

A GÉP

NOVELLÁK

Ára 4 kor. 80 fillér

Tizenhatsz novella van ebben a könyvben, jól megkomponált, érdekes történetek, melyek kiválóan úgy meséik változatosságával, mint alakjaik erőteljes rajzával a mai magyar novella-írás átlagából.

HAVAS ALISZ

SZENT BORRÁLA KÉPE

REGÉNY

Ára 6 korona

Egy fiatal író első könyve. Kitűnően elbeszél, érdekes történet, melynek folyamán finoman megrajzolt, élettelen alakokat mutat be a mai kornak a levegőjéből.

FŐVÁROSI SZÍNHÁZAK MUSORA

356—359. szám.

EDWARD SHELDON

ROMÁNCZ

Szinjáték 3 felvonásban, előjátékkal és utójátékkal

Fordította HELTAI JENŐ

Ára 1 korona 60 fillér

Kaphatók minden könyvkereskedésben.

Csillag Karácsonyfadisz
színes üveggyöngyök, angyalok, ezüst lametta csillagok, törhetetlen vattaalakok, ragyogó hóutáncok, köztársaság, gyertya-tartók stb. óriási választékban.
Dyermekjáték karácsonyi kiállítás!
Aranygyöngy-kivonat ingyen és bérmentve.
KERTÉSZ TÓDOR
BUDAPEST, IV., KRISTÓFTER 22.

KULTURA ÉS TUDOMÁNY
új kötete

Philosophiai szótár

Szerkesztette
ENYVÁRI JENŐ

Azoknak a műszavaknak a magyarázata, amelyeknek jelentőségét a filozófia iránt érdeklődőnek okvetlenül ismernie kell.

Ára kötve 3 korona 20 fillér.

A Franklin-Társulat
kiadása.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Használhatatlan
FOGSOROKAT
film és esztétizálókat, higany, esztétizáló papírhulladékokat, szilárdosulást vesznek:
Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.

PUDEREK
királynője
a
Diana-puder
Próbadoz ————— 1.— K
Nagy ————— 2.50 —
Mindenütt kapható.

10 darab «PAX»-tablettával (60 fillér)
10 darab tojást takarít meg!
Okos háziasszony használja. * Ügyes kereskedő árulja.
10 darabos mintaküldeményt 1.— K-ért bérmentve küldünk.
140 tabus K 60 bérmentve. — Feltűnő szép reklámok ingyen.
PAX művek Budapest, Képviseletet felvezetünk.
VII., Rákóczi-út 24. sz. Telefon: József 28—05.

HAJELTÁVOLÍTÓSZER!

Ravasz eltalált hölgyek arcáról, karjáról minden kellemetlen szörzést, fűzőmentet. Azonnal látható hatás. Orvosi ajánlva. Vidékre utatitással. Szétküldés díszkártyán.
„Kebekrém“ a keblet fejleszti, keményíti és üdvé teszi. Arczámásztó és krémek. — Kitűnő arczefehéritőkrém.
BOTTÁR REGINA kozmetikai intézete.
Budapest, Erzsébet-körút 34. sz.

ÓRÁK
kiváló pontossággal szabályozva 10 évi jóállás mellett.
ÉKSZEREK
dívatos és izékes kivitelben.
EVŐESZKÖZÖK
esztétizáló és alacsony ártól.
EZÜSTNEMŰEK
és
DISZTÁRGYAK
szigorúan szabott jutányos áron készpénz és előnyös részletfizetési feltételek mellett beszerezhetők.
BRAUSWETTER JÁNOS
CHRONOMETER és MŰÖRÁSNÁL
Alapítványt Székes kir.
1847-ben. **SZEGED.** Tüntetés.
Több ezer díszmunka levél. Legújabb díszes nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

ALAPÍTVA 1914.
Gyászszetben Haltenberger Vilmos ruhák soron kívül kelmefestő, vegytisztító és gőzmosógőrában festetnek feketére. Nagyvárad. Postafiók. Postai megbízások gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Csillagok

legmodernebb kivitelben, óriási választékban, készpénz vagy törlesztési kölcsöndíj ellenében. — Gáztűzhelyek, gáztűzhelyek.

Gáztűzhelyek

kaphatók. „AUERFÉNY“
BUDAPEST
VI., Vilmos császár-út 3.

FOGAK

és teljes fogorok
szájpadlás nélküli,
a gyökerek eltá-
volítása főleg
Szécsényi fog- és szájbetegségekben.

FOG

tömések, arany
fogkoronák és
szájpadlások, tar-
tós porcelán- és
aranytömések, tiz fvi állásai.

FOG

huzás teljes érzésteleni-
téssel; hasznavehetően,
regli fogorokot állaké-
Vidék egy nap alatt
kiegészítetnek. — Mérsékelt árak.

Dr. HEGEDÜS JAKAB

fogorvos, egyetemi orvostudor,
Első Fővárosi Fogorvosi Intézet, Budapest,
VII., Erzsébet-körút 44. sz. 1. emelet.

Valódi tea

nem pótló és jobb az orosz teánál
Kárpátia teakeverék
száraz állapotban, kilója 30.— korona
továbbá elsőrendű

Teaizelő (rumpótló)

KÁRPÁTHIA áruforg.-társ. konzervgyára
Budapest, VII., Alsóerdősor 18. Tel. 49-48.

A legaktuálisabb kérdésről

a békéről

szól

gróf ANDRÁSSY GYULA

tanulmánya

A háború és a béke

Ára 2 korona.

A Franklin-Társulat kiadása.

Kapható minden könyvkereskedésben.

**Őrizzük meg hősi halált
halt kedveseink emlékeit!**

Eredeti nagyság 30x38 cm. Törvényszerűen védve.
Tetetés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.
A világháború majd minden családból kiragad egy-egy
kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva,
feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicső halált halt hő-
seinknek emlékeit megőrizhetjük, igen díszes, szép ki-
vitt fényképtartó keretben, (fekete moiré alapon, ezüst
nyomással) melybe bármilyen arckép beilleszthető 2 kor.
beállításra, Budapest, IV., Egyetem-utca 4. Gyűjtemény 6. dí-
rában után 1, 10 drb után 2 tiszteletpénddel szolgálunk.

**MATTONI-FA
GIESSHÜBLER**

természetes
égyvényes
SAVANYÚVIZ.

Exhumálásokat

az összes európai hősi temetőkből, vala-
mint a szükséges okmányok beszerzését
szolid árban, anyagi kezeség mellett
eszközlünk.

Szende és Szabó ezelőtt **Gebauer Károly r.t.**
exhumálási vállalata, Budapest, Károly király-út 4.
Elsőrendű szakintézet. — Telefon 51-02.

Gyermekeknek

legbiztosabb ezer váltó-
láz, hideglelés és szá-
márkóhőgés ellen a ma-
gyar orvosok által 40
százzal jutalmazott

Rozsnyay világhíró

**Chinin-
czukorkája**

**Chinin-
csokoládéja**

Nem keserű és így gyer-
meknek szívesen veszik.
Millióknyi nagy érem-
mel kitüntetve és törvé-
nyesen védve. A valódi
készítmény csomagoló-
papírján Rozsnyay M.
névvalóval látható. 1
doboz 12 fill. 25 drb
egy dobozban 3 korona.

Kapható minden gyógyszer-
házban. — Készíti a feltaláló:
Rozsnyay Máttyás gyógyszer.
Aradon, Szabadtság-tér 8. szám.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak —
figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

című egyedüli magyar nyelvű
ebtennyészési szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész
évre 16 kor., félévre 8 kor., negyed-
évre 4.— K, egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Buda-
pest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz.
(Franklin-Társulat.)

♦♦♦ Vigyázz, jön a vonat! ♦♦♦

vasút, gőzgép, mozi, dynamo
Arjegyék
ingyen.

CHMURA BUDAPEST, IV.,
Ferenciek-tere 2.

Karácsonyi ajándékok: Fényképezőgépek,
látszóvek, lorgnonok és szemüvegek.

Kiárusítás!

Áruházunk bérleti szerződését nem újítottuk
meg, ennek folytán kiárusítjuk a raktárunkon
levő összes

**Férfi-, fiu- és gyermek-
öltönyöket, télikabátokat,
átmeneti kabátokat és
felöltőket, városi és gazda-
sági bundákat,**

valamint a többi ruházati cikkekét.
A feldolgozott anyagok kifogástalan
minőségűek. Mérsékelt árak!

WOLF RUHAÁRUHÁZ BUDAPEST
Kossuth Lajos-u. 22

LOHR MARIA (KRONFUSZ)

Gyár és **VIII. Baross-u. 85.**
Fővárosi és legfrégibb csipke-
tároló, vegyítő-
títő és kelmefestő
gyári intézete.

Telefon: Józsa. 2-37

POLITIKA

című havi folyóirat indult meg
*** november havában. ***

Főszerkesztő:

ZLINSZKY ISTVÁN

Felölös szerkesztő:

DOBAY ISTVÁN dr.

Nagy érdekességű politikai, szociológiai
és nemzetgazdasági közlemények. Hazai
és külföldi munkatársai a közélet kitünő-
ségei. Előfizetési díjak: Egész évre 24 K,
félévre 12 K, egyes szám ára 2 korona,
bővített szám ára 3 korona.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

IV., Reáltanoda-utca 18.

Telefon: József 25-11.

50. SZÁM. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, DECEMBER 16.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegy-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 80 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — 40.— korona.
Félévre — 20.— korona.
Negyedévre — 10.— korona.

Külföldi előfizetésekre a postai meg-
határozott viteldij is esatolandó.

BOROEVIOS VEZÉREZREDES ÉS SEGÍTŐTÁRSAL (KÖZÉPÜTT BOROEVIOS, JOBBJÁN LE BEAU ALTÁBORNAGY, BALRÓL PITTEICH EZEDES.)

**A kövér nő élete
kinlódás!**

Kigunyolják, kikacsagják, örökös teá-
tárgya! Minden ember utánafordul, nem
tud öltözködni, vendéglőben, kávéházban
két székelt kinnaknak neki. Egyszerű élet
módját nem zavaró kúra segítségével igen
rövid időn belül karcsúvá lesz a legkövé-
rebb nő vagy férfi. Csak 1 doboz **MAIGRIE** használjon és megke-
szíti a kúra. Készíti **Palmiter G. m. b. H. Berlin.**
Főraktár: Török József gyógyszerháza, Budapest, Király-utca 12.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet

Budapest, IV. ker., Sütő-utca 2. szám, főemelet. (Deák-tér mellett.)

Hangjegykölcsönzőnk felölleli a komoly és könnyebb zene-
fajokat, melyek az újdonságokkal folyton kiegészítettek.

Előfizetés: 3 óra 15.— K, 6 óra 28.— K, 12 óra 52.— K.
Az előfizetés beérkezéskor megküldjük kimerítő jegyzékünket.
Biztosíték 10 K, mely az előfizetés megszűnéskor visszautadjuk.

Folyton Újdonságok.

Országos Hangjegykölcsönző Intézet
Budapest, IV., Sütő-utca 2. földm. (Deák-tér mellett)